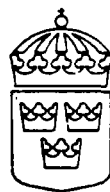

Regeringens proposition

1990/91:80

om rättskipningen i socialförsäkringsmål

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 24 januari 1991.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny instansordning och organisation för rättskipningen i socialförsäkringsmål.

Förslaget innebär att en försäkringskassas eller riksförsäkringsverkets beslut i socialförsäkringsärenden skall överklagas till länsrätten. Länsrättens avgöranden överklagas till kammarrätten. Försäkringsöverdomstolen behåller sin nuvarande ställning som högsta domstolsinstans för socialförsäkringsmålen. De nuvarande tre försäkringsrätterna skall finnas kvar övergångsvis för att arbeta av befintliga målbalanser men under övergångstiden vara administrativt samordnade med kammarrätterna i Stockholm, Sundsvall och Jönköping.

Även andra frågor som hänger samman med omorganisationen tas upp i propositionen.

Avsikten är att den nya ordningen skall träda i kraft den 1 juli 1991.

1 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar**

Härigenom föreskrivs att 2, 14 och 20 §§ lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***2 §²****Regeringsrätten prövar**

1. besvär över kammarrätts beslut enligt förvaltningsprocesslagen (1971:291),
2. besvär över annat beslut i förvaltningsärende som enligt lag eller av riksdagen beslutad författning eller enligt instruktion för kammarrätterna *anföres* hos domstolen.

Regeringsrätten prövar

1. besvär över kammarrätts beslut enligt förvaltningsprocesslagen (1971:291) *som inte skall prövas av försäkringsöverdomstolen,*
2. besvär över annat beslut i förvaltningsärende som enligt lag eller av riksdagen beslutad författning eller enligt instruktion för kammarrätterna *anför*s hos domstolen.

Om regeringsrättens behörighet att pröva ansökningar om resning och återställande av försutten tid finns bestämmelser i 11 kap. 11 § regeringsformen. I 7 kap. 7 § tredje stycket utlänningslagen (1989:529) finns vidare bestämmelser om att regeringsrätten i vissa fall prövar om beslut om förvar skall bestå.

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 1989:539.

14 §³

Länsrätt prövar

1. mål enligt skatte-, taxerings-, uppbörds-, folkbokförings- och bilregisterförfattningarna samt lagen (1989:479) om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt, m.m. i den utsträckning som är föreskrivet i dessa författningar,

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m.fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m.fl., smittskyddslagen (1988:1472), karantänslagen (1989:290), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken,

3. mål som avses i 24 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,

4. mål som avses i 6 § första stycket lagen (1985:206) om viten.

5. mål som överklagas från allmän försäkringskassa i den utsträckning som är särskilt föreskrivet.

Mål som överklagas från riksförsäkringsverket med tillämpning av 20 kap. 11 § lagen (1962:381) om allmän försäkring prövas av länsrätten i Stockholms län.

Länsrätten i Östergötlands län prövar mål enligt luftfartslagen (1957:297) i den utsträckning som är föreskrivet i den lagen.

Förekommer vid mer än en länsrätt flera mål enligt skatte-, taxerings- eller uppbördsförfattningarna som har nära samband med varandra, får

---

³ Senaste lydelse 1990:63.

målen handläggas vid en av länsrätterna, om det kan ske utan avsevärd olägenhet för någon enskild. Närmare föreskrifter om överlämnande av mål mellan länsrätter meddelas av regeringen.

20 §⁴

Valbar till nämndeman i kammarrätt och länsrätt är svensk medborgare, som är kyrkobokförd i länet och som inte är underårig eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Tjänsteman vid domstol, länsstyrelse, länskattemyndighet eller under länsstyrelse eller länskattemyndighet lydande myndighet, lagfaren domare, åklagare, polisman eller advokat eller annan som har till yrke att föra andras talan inför rätta får inte vara nämndeman.

Tjänsteman vid domstol, länsstyrelse, länskattemyndighet eller under länsstyrelse eller länskattemyndighet lydande myndighet, *allmän försäkringskassa eller riks försäkringsverket* får inte vara nämndeman. *Detsamma gäller lagfaren domare, åklagare, polisman och advokat* eller annan som har till yrke att föra andras talan inför rätta, *ledamot av socialförsäkringsnämnd och icke lagfaren ledamot av försäkringsöverdomstolen.*

Nämndeman i länsrätt får inte samtidigt vara nämndeman i kammarrätt.

Den som har fyllt sextio år eller uppger något giltigt hinder är inte skyldig att ta emot uppdrag som nämndeman. Den som har avgått som nämndeman är inte skyldig att ta emot nytt uppdrag förrän efter tre år.

Rätten prövar självmant den valdes behörighet.

---

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2. Den som vid ikraftträdandet har förordnande som försäkringsrätts-assessor utan att vara lagfaren får, utan hinder av bestämmelserna i 10 och 12 §§, tjänstgöra som ledamot i mål som prövas av kammarrätt med tillämpning av 20 kap. 11 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

---

⁴ Senaste lydelse 1990:451.

2 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar

Prop. 1990/91:80

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar¹

dels att 5-10 §§ skall upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 2, 5 och 11 §§ skall utgå,

dels att lagens rubrik skall ha följande lydelse,

dels att 1 och 11-15 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag om försäkringsdomstolar

Lag om försäkringsöverdomstolen

1 §²

Försäkringsöverdomstolen är högsta *försäkringsdomstol* i mål som *fullföljes* dit från *försäkringsrätt* eller från arbetsmarknadsstyrelsen eller som arbetsmarknadsstyrelsen underställer domstolens prövning.

Försäkringsöverdomstolen är högsta *domstol* i mål som *fullföljs* dit från *kammarrätt* eller från arbetsmarknadsstyrelsen eller som arbetsmarknadsstyrelsen underställer domstolens prövning.

Försäkringsrätt är *försäkringsdomstol* närmast under *försäkringsöverdomstolen* i mål som *fullföljes* dit från *allmän försäkringskassa* eller *riksförsäkringsverket*.

¹ Senaste lydelse av

5 § 1986:147

7 § 1986:147

8 § 1988:618

9 § 1990:453

10 § 1988:618.

² Senaste lydelse 1982:121.

Försäkringsrätter skall finnas till ett antal av tre.

11 §

I fråga om omröstning i *försäkringsdomstol* gäller bestämmelserna i 16 och 29 kap. rättegångsbalken om omröstning i hovrätt i tillämpliga delar. Domstolen bestämmer dock själv i vilken ordning ledamöterna vid omröstningen skall yttra sig.

I fråga om omröstning i *försäkringsöverdomstolen* gäller bestämmelserna i 16 och 29 kap. rättegångsbalken om omröstning i hovrätt i tillämpliga delar. Domstolen bestämmer dock själv i vilken ordning ledamöterna vid omröstningen skall yttra sig.

12 §

Försäkringsdomstol sammanträder på den ort där den har sitt säte. Domstolen får sammanträda på annan ort, om det finns särskilda skäl för detta.

Försäkringsöverdomstolen sammanträder på den ort där den har sitt säte. Domstolen får sammanträda på annan ort, om det finns särskilda skäl för detta.

13 §³

Ledamot i försäkringsöverdomstolen, *försäkringsrättsråd och försäkringsrättsassessor* skall vara svensk medborgare. Den som är underårig eller i konkurs-

Ledamot i försäkringsöverdomstolen skall vara svensk medborgare. Den som är underårig eller i konkurstillstånd eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 §

³ Senaste lydelse 1988:1292.

tillstånd eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte tjänstgöra som sådan ledamot eller som föredragande.
I fråga om nämndeman gäller vad som är föreskrivet i 9 §.

föräldrabalken får inte tjänstgöra som sådan ledamot eller som föredragande.

Ledamot och föredragande i *försäkringsdomstol* skall ha avlagt domared.

Ledamot och föredragande i *försäkringsöverdomstolen* skall ha avlagt domared.

De som står i sådant förhållande till varandra som sägs i 4 kap. 12 § rättegångsbalken får ej samtidigt tjänstgöra som ledamöter i *försäkringsdomstol*.

De som står i sådant förhållande till varandra som sägs i 4 kap. 12 § rättegångsbalken får ej samtidigt tjänstgöra som ledamöter i *försäkringsöverdomstolen*.

14 §

Regeringen får på begäran av *försäkringsdomstol* förordna särskilda sakkunniga för viss tid med uppgift att tillhandagå domstolen med utlåtanden.

Regeringen får på begäran av *försäkringsöverdomstolen* förordna särskilda sakkunniga för viss tid med uppgift att tillhandagå domstolen med utlåtanden.

15 §

Vid *försäkringsdomstol* skall finnas kansli.

Vid *försäkringsöverdomstolen* skall finnas kansli.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
  2. För mål som före ikraftträdandet anhängiggjorts i försäkringsdomstol gäller äldre bestämmelser med följande undantag:
    - a) Den som enligt 5 § andra stycket är chef för försäkringsrätt leder arbetet vid domstolen under presidenten i den kammarrätt som regeringen bestämmer.
    - b) Med ledamot som avses i 7 § första stycket första meningen jämställs lagfaren ledamot av kammarrätt eller länsrätt.

3. Regeringen får bestämma att mål som anges i 2 skall överlämnas från försäkringsrätt till kammarrätt för prövning.

4. Den som vid ikraftträdandet är nämndeman i en försäkringsrätt är för återstoden av tjänstgöringstiden också nämndeman i en kammarrätt eller en länsrätt i enlighet med vad som närmare beslutas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

3 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1978:40) om införande av lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar, m.m.**

Härigenom föreskrivs att 13-15 §§ lagen (1978:40) om införande av lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar, m.m. skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*13 §¹

I fråga om beslut av riksförsäkringsverket, som enligt hittills gällande bestämmelser efter fullföljd eller eljest prövas av försäkringsrådet, skall efter utgången av år 1978 bestämmelserna i 20 kap. 10 a - 13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt talan mot riksförsäkringsverkets och *försäkringsrätts* beslut ha motsvarande tillämpning. Vad som *föreskrives* om allmän försäkringskassa i 20 kap. 10 a § nämnda lag skall därvid gälla riksförsäkringsverket.

I fråga om beslut av riksförsäkringsverket, som enligt hittills gällande bestämmelser efter fullföljd eller eljest prövas av försäkringsrådet, skall efter utgången av år 1978 bestämmelserna i 20 kap. 10 a - 13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt talan mot riksförsäkringsverkets och *domstols* beslut ha motsvarande tillämpning. Vad som *föreskrivs* om allmän försäkringskassa i 20 kap. 10 a § nämnda lag skall därvid gälla riksförsäkringsverket.

14 §²

Ansökan om utbyte av livränta mot engångsbelopp, som enligt hittills gällande bestämmelser skall göras hos försäkringsrådet, skall efter utgången av år 1978 göras hos riksförsäkringsverket.

¹ Senaste lydelse 1982:124.

² Senaste lydelse 1982:124.

Bestämmelserna i 20 kap. 10 a - 13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt talan mot riks försäkringsverkets och *försäkringsrätts* beslut har motsvarande tillämpning i ärende som avses i första stycket. Vad som *föreskrives* om allmän försäkringskassa i 20 kap. 10 a § nämnda lag skall därvid gälla riks försäkringsverket.

Bestämmelserna i 20 kap. 10 a - 13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt talan mot riks försäkringsverkets och *domstols* beslut har motsvarande tillämpning i ärende som avses i första stycket. Vad som *föreskrivs* om allmän försäkringskassa i 20 kap. 10 a § nämnda lag skall därvid gälla riks försäkringsverket.

15 §

I fråga om beslut i ärende som omfattas av förordnande enligt lagen (1973:60) om handläggning av vissa ärenden angående ersättning enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring m.m. skall efter utgången av år 1978 bestämmelserna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt talan mot allmän försäkringskassas, riks försäkringsverkets och *försäkringsrätts* beslut ha motsvarande tillämpning.

I fråga om beslut i ärende som omfattas av förordnande enligt lagen (1973:60) om handläggning av vissa ärenden angående ersättning enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring m.m. skall efter utgången av år 1978 bestämmelserna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt talan mot allmän försäkringskassas, riks försäkringsverkets och *domstols* beslut ha motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre bestämmelser om överklagande gäller dock fortfarande i mål som har anhängiggjorts i försäkringsrätt före ikraftträdandet.

4 Förslag till Lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291)

Härigenom föreskrivs att 1, 9, 33 och 37 a §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller rättskipning i regeringsrätten, kammarrätt och länsrätt samt i försäkringsöverdomstolen *och försäkringsrätt*.

Denna lag gäller rättskipning i regeringsrätten, kammarrätt och länsrätt samt i försäkringsöverdomstolen.

9 §²

Förfarandet är skriftligt.

I handläggningen får ingå muntlig förhandling beträffande viss fråga, när det kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målet.

I kammarrätt, *försäkringsrätt* och länsrätt skall muntlig förhandling hållas, om enskild som för talan i målet begär det samt förhandlingen ej är obehövlig och ej heller särskilda skäl talar mot det.

I kammarrätt och länsrätt skall muntlig förhandling hållas, om enskild som för talan i målet begär det samt förhandlingen ej är obehövlig och ej heller särskilda skäl talar mot det.

33 §³

Mot länsrätts beslut *föres* talan hos kammarrätt. Mot kammar-
rätts beslut *föres* talan hos

Mot länsrätts beslut *förs* talan hos kammarrätt. Mot kammar-
rätts beslut *förs* talan hos

¹ Senaste lydelse 1986:1322.

² Senaste lydelse 1986:1322.

³ Senaste lydelse 1986:1322.

regeringsrätten. *Mot försäkringsrätts beslut föres talan hos försäkringsöverdomstolen. Talan föres genom besvär.*

regeringsrätten, *om inte annat följer av särskilda bestämmelser. Talan förs genom besvär.*

Talan får föras av den som beslutet angår, om det gått honom emot.

37 a §⁴

Vad som sägs i 35 § första och andra styckena, 36 § och 37 § tredje stycket om besvär hos regeringsrätten över kammarrättens beslut skall även tillämpas på besvär hos försäkringsöverdomstolen över *försäkringsrättens* beslut. Försäkringsöverdomstolen skall dock alltid meddela prövningstillstånd, om det finns anledning att ändra det slut som *försäkringsrätten* har kommit till.

Vad som sägs i 35 § första och andra styckena, 36 § och 37 § tredje stycket om besvär hos regeringsrätten över kammarrättens beslut skall även tillämpas på besvär hos försäkringsöverdomstolen över *kammarrättens* beslut. Försäkringsöverdomstolen skall dock alltid meddela prövningstillstånd, om det finns anledning att ändra det slut som *kammarrätten* har kommit till.

Besvär som har anförts av riksförsäkringsverket prövas av försäkringsöverdomstolen utan prövningstillstånd.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i mål som handläggs av försäkringsdomstol efter ikraftträdandet.

---

⁴ Senaste lydelse 1982:125.

**5 Förslag till
Lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)**

Prop. 1990/91:80

Härigenom föreskrivs att 5 b § rättshjälpslagen (1972:429)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 b §²

Med domstol förstås i denna lag allmän domstol, allmän förvaltningsdomstol, bostadsdomstolen, försäkringsöverdomstolen, *försäkringsrätt* och arbetsdomstolen. Vad i lagen sägs om domstol skall även gälla arrendenämnd och hyresnämnd.

Med domstol förstås i denna lag allmän domstol, allmän förvaltningsdomstol, bostadsdomstolen, försäkringsöverdomstolen och arbetsdomstolen. Vad i lagen sägs om domstol skall även gälla arrendenämnd och hyresnämnd.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i mål som handläggs av försäkringsrätt efter ikraftträdandet.

---

¹ Lagen omtryckt 1983:487.

² Senaste lydelse 1988:213.

**6 Förslag till
Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)**

Prop. 1990/91:80

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 7 och 10 §§ sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.
7 §

Sekretess gäller hos allmän försäkringskassa, riksförsäkringsverket och *försäkringsdomstol* i ärende enligt lagstiftningen om allmän försäkring eller arbetskadeförsäkring eller om annan jämförbar ekonomisk förmån för enskild, för uppgift om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Samma sekretess gäller hos annan myndighet på vilken det ankommer att handlägga ärende enligt lagstiftning som nu har nämnts. I fråga om myndighet som anges i 8 § gäller dock bestämmelserna där.

Sekretess gäller hos allmän försäkringskassa, riksförsäkringsverket och *domstol* i ärende enligt lagstiftningen om allmän försäkring eller arbetskadeförsäkring eller om annan jämförbar ekonomisk förmån för enskild, för uppgift om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Samma sekretess gäller hos annan myndighet på vilken det ankommer att handlägga ärende enligt lagstiftning som nu har nämnts. I fråga om myndighet som anges i 8 § gäller dock bestämmelserna där.

¹ Lagen omtryckt 1989:713.

Sekretessen enligt första stycket gäller också i förhållande till en vård- eller behandlingsbehövande själv i fråga om uppgift om hans hälsotillstånd, om det med hänsyn till ändamålet med vården eller behandlingen är av synnerlig vikt att uppgiften inte lämnas till honom.

Sekretess gäller hos myndighet som avses i första stycket för anmälan eller annan utsaga av enskild om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att fara uppkommer för att den som har gjort anmälan eller avgivit utsagan eller någon honom närstående utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild enligt vad som föreskrivs i lagstiftningen om allmän försäkring.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år eller, i fall som avses i tredje stycket, i högst femtio år.

10 §

Sekretess gäller i ärende om arbetsförmedling eller yrkesvägledning för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Motsvarande sekretess gäller i ärende om arbetsvård, antagning till arbetsmarknadsutbildning, hjälp och stöd vid arbetslöshet eller andra åtgärder i anställningsfrämjande syfte eller för att främja enskilds anpassning till arbetslivet. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.

I ärende hos allmän försäkringskassa, riksförsäkringsverket eller *försäkringsdomstol* gäller 7 § i stället för första stycket.

I ärende hos allmän försäkringskassa, riksförsäkringsverket eller *domstol* gäller 7 § i stället för första stycket.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

7 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

17 §

Regeringen får föreskriva

1. att uppgifter som ankommer på en viss tingsrätt, hovrätt, länsrätt, kammarrätt *eller försäkringsrätt* skall övertas av en annan domstol av samma slag,
2. att uppgifter som ankommer på en domstol, som inte är allmän domstol, allmän förvaltningsdomstol *eller försäkringsrätt*, inte skall fullgöras eller skall fullgöras av en annan domstol,
3. att en tingsrätt är domför med en lagfaren domare i sådana fall då det enligt rättegångsbalken eller annan lag krävs tre lagfarna domare,
4. att en fastighetsdomstol är domför med en i stället för två lagfarna ledamöter,
5. att domstol skall ha sin verksamhet helt eller delvis förlagd till annan ort än den där verksamheten annars utövas,
6. att den domstol inte behöver vara delad i avdelningar.

Regeringen får föreskriva

1. att uppgifter som ankommer på en viss tingsrätt, hovrätt, länsrätt *eller kammarrätt* skall övertas av en annan domstol av samma slag,
2. att uppgifter som ankommer på en domstol, som inte är allmän domstol *eller* allmän förvaltningsdomstol, inte skall fullgöras eller skall fullgöras av en annan domstol,
3. att en tingsrätt är domför med en lagfaren domare i sådana fall då det enligt rättegångsbalken eller annan lag krävs tre lagfarna domare,
4. att en fastighetsdomstol är domför med en i stället för två lagfarna ledamöter,
5. att en domstol skall ha sin verksamhet helt eller delvis förlagd till annan ort än den där verksamheten annars utövas,
6. att en domstol inte behöver vara delad i avdelningar.

Regeringen får meddela de bestämmelser som behövs till följd av att regeringen har beslutat föreskrifter enligt första stycket 2.

**8 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring**

Prop. 1990/91:80

Härigenom föreskrivs att 20 kap. 9, 9 a och 10 a-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1990/91:68

Föreslagen lydelse

20 kap.

9 §

Statliga och kommunala myndigheter ävensom arbetsgivare och försäkringsinrättningar *äro pliktiga att* på begäran lämna *försäkringsdomstol*, riksförsäkringsverket, allmän försäkringskassa eller lokalt organ som i 1 kap. 2 § sägs uppgift för namngiven person rörande förhållande, som är av betydelse för tillämpningen av denna lag.

Statliga och kommunala myndigheter ävensom arbetsgivare och försäkringsinrättningar *skall* på begäran lämna *domstol*, riksförsäkringsverket, allmän försäkringskassa eller lokalt organ som i 1 kap. 2 § sägs uppgift för namngiven person rörande förhållande, som är av betydelse för tillämpningen av denna lag.

Arbetsgivare, som underlåter att fullgöra uppgiftsskyldighet enligt första stycket, döms till penningböter.

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

9 a §

En allmän försäkringskassa, riksförsäkringsverket och en *försäkringsdomstol* får utan hinder av sekretess lämna ut uppgifter om sådana ersättningar åt enskilda, som utbetalas enligt lagstiftningen om allmän försäkring eller arbetsskadeförsäkring eller enligt lagstiftning om annan jämförbar ekonomisk förmån för enskilda, under förutsättning att en försäkringsinrättning, ett försäkringsbolag, en erkänd arbetslöshetskassa eller en arbetsgivare behöver uppgiften för samordning med ersättning därifrån. Till ett utländskt socialförsäkringsorgan får utan hinder av sekretess lämnas sådana uppgifter om enskilda, som behövs vid tillämpningen av en internationell överenskommelse som Sverige har anslutit sig till. Dessa bestämmelser gäller även för utlämnande av uppgift från varje annan myndighet, på vilken det ankommer att handlägga ärenden enligt den lagstiftning som avses i första meningen.

En allmän försäkringskassa, riksförsäkringsverket och en *domstol* får utan hinder av sekretess lämna ut uppgifter om sådana ersättningar åt enskilda, som utbetalas enligt lagstiftningen om allmän försäkring eller arbetsskadeförsäkring eller enligt lagstiftning om annan jämförbar ekonomisk förmån för enskilda, under förutsättning att en försäkringsinrättning, ett försäkringsbolag, en erkänd arbetslöshetskassa eller en arbetsgivare behöver uppgiften för samordning med ersättning därifrån. Till ett utländskt socialförsäkringsorgan får utan hinder av sekretess lämnas sådana uppgifter om enskilda, som behövs vid tillämpningen av en internationell överenskommelse som Sverige har anslutit sig till. Dessa bestämmelser gäller även för utlämnande av uppgift från varje annan myndighet, på vilken det ankommer att handlägga ärenden enligt den lagstiftning som avses i första meningen.

10 a §³

Försäkringskassan skall ändra ett beslut i ett ärende om försäkring enligt denna lag, som har fattats av kassan och inte har prövats av *försäkringsrätten*,

1. om beslutet på grund av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet,

Försäkringskassan skall ändra ett beslut i ett ärende om försäkring enligt denna lag, som har fattats av kassan och inte har prövats av *domstol*,

1. om beslutet på grund av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet,

³ Senaste lydelse 1986:140.

2. om beslutet har blivit oriktigt på grund av att det har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag,

3. om beslutet har blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak.

2. om beslutet har blivit oriktigt på grund av att det har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag,

3. om beslutet har blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak.

Ändring skall göras även om begäran om omprövning inte har framställts enligt 10 §. Ändring behöver inte göras om oriktigheten är av ringa betydelse.

Ett beslut får ej ändras till den försäkrades nackdel såvitt gäller förmån som har förfallit till betalning och ej heller i annat fall om det finns synnerliga skäl mot det.

En fråga om ändring enligt denna paragraf får ej tagas upp sedan mer än två år förflutit från den dag då beslutet meddelades. Ändring får dock ske även efter utgången av denna tid, om det först därefter har kommit fram att beslutet har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag eller om det finns andra synnerliga skäl.

11 §⁴

Beslut av en allmän försäkringskassa eller riksförsäkringsverket i ärenden om försäkring enligt denna lag får överklagas hos *försäkringsrätten* genom besvär. Ett beslut som har fattats av en tjänsteman hos försäkringskassan får dock inte överklagas av en enskild innan beslutet har omprövats enligt 10 §. Besvär som anförs av en enskild över ett sådant beslut innan beslutet har omprövats skall anses som en begäran om omprövning enligt nämnda paragraf.

Beslut av en allmän försäkringskassa eller riksförsäkringsverket i ärenden om försäkring enligt denna lag får överklagas hos *länsrätten* genom besvär. Ett beslut som har fattats av en tjänsteman hos försäkringskassan får dock inte överklagas av en enskild innan beslutet har omprövats enligt 10 §. Besvär som anförs av en enskild över ett sådant beslut innan beslutet har omprövats skall anses som en begäran om omprövning enligt nämnda paragraf.

⁴ Senaste lydelse 1986:140.

Att försäkringsrättens beslut överklagas genom besvär hos försäkringsöverdomstolen framgår av förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Vid prövning av besvär över länsrättens beslut i mål som avses i första stycket skall nämndemän ingå i kammarrätten, om nämndemän deltagit i länsrätten.

Kammarrättens beslut i mål som avses i denna paragraf överklagas genom besvär hos försäkringsöverdomstolen.

12 §

Riksförsäkringsverket har att verka för att bestämmelserna om den allmänna försäkringen tillämpas likformigt och rättvist. Verket får, även till förmån för enskild part, överklaga försäkringsrätts och allmän försäkringskassas beslut samt begära ändring enligt 10 a §.

Riksförsäkringsverket har att verka för att bestämmelserna om den allmänna försäkringen tillämpas likformigt och rättvist. Verket får, även till förmån för enskild part, överklaga domstols och allmän försäkringskassas beslut samt begära ändring enligt 10 a §.

I mål, där en enskild part hos försäkringsrätten överklagar en allmän försäkringskassas beslut, bestämmer riksförsäkringsverket om verket skall vara part i målet. Även om riksförsäkringsverket beslutat att *ej* vara part, får försäkringsrätten förelägga verket att svara i målet, om det finns särskilda skäl.

I mål, där en enskild part hos länsrätten överklagar en allmän försäkringskassas beslut, bestämmer riksförsäkringsverket om verket skall vara part i målet. *Detsamma gäller i mål i kammarrätten, där en enskild part överklagat länsrättens beslut.* Även om riksförsäkringsverket beslutat att *inte* vara part, får domstolen förelägga verket att svara i målet, om det finns särskilda skäl.

Den omständigheten att riksförsäkringsverket *icke* varit part i försäkringsrätten hindrar *ej* verket att överklaga försäkringsrättens beslut. Om en enskild part överklagar försäkringsrättens beslut, är verket alltid motpart.

Den omständigheten att riksförsäkringsverket *inte* varit part i domstolen hindrar *inte* verket att överklaga domstolens beslut. Om en enskild part överklagar kammarrättens beslut, är verket alltid motpart.

13 §⁵

Har en besvärshandling före besvärstidens utgång kommit in till en *försäkringsdomstol*, riks-försäkringsverket eller en allmän försäkringskassa, som inte har meddelat det överklagade beslutet, skall besvärshandlingen översändas till den myndighet som meddelat beslutet och anses inkommen i rätt tid.

Har en besvärshandling före besvärstidens utgång kommit in till en *länsrätt*, *kammarrätt*, *försäkringsöverdomstolen*, riks-försäkringsverket eller en allmän försäkringskassa, som inte har meddelat det överklagade beslutet, skall besvärshandlingen översändas till den myndighet som meddelat beslutet och anses inkommen i rätt tid.

Vid besvär över beslut i mål eller ärenden om försäkring enligt denna lag skall besvärshandlingen vara inkommen inom två månader från den dag då klaganden fick del av beslutet eller, om besvären anförts av riks-försäkringsverket, inom två månader från den dag då beslutet meddelades.

Vad som sägs i denna paragraf om besvär skall i tillämpliga delar gälla en begäran om omprövning enligt 10 §.

Allmän försäkringskassas, riks-försäkringsverkets och *försäkringsrätts* beslut skall omedelbart gälla, om *ej* annat föreskrivits i beslutet eller bestäms av den domstol som har att pröva beslutet.

Allmän försäkringskassas, riks-försäkringsverkets och *domstols* beslut skall omedelbart gälla, om *inte* annat föreskrivits i beslutet eller bestäms av den domstol som har att pröva beslutet.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
  2. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i mål som anhängiggjorts i försäkringsrätt före ikraftträdandet.
  3. Om ett mål som avses i 2 efter regeringens beslut överlämnats till kammarrätt för prövning, skall nämndemän ingå i kammarrätten. I sådana mål gäller 11 § tredje stycket och 12 - 13 §§ i lagrummens nya lydelse.

---

⁵ Senaste lydelse 1986:1151.

**9 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag**

Prop. 1990/91:80

Härigenom föreskrivs att 15 och 18 §§ lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §²

Bestämmelserna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt talan mot allmän försäkringskassas och *försäkringsrätts* beslut har motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag. Omprövning av beslut i fråga om återbetalningsskyldighet enligt 12 § skall göras av socialförsäkringsnämnd.

Bestämmelserna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om *omprövning och ändring av allmän försäkringskassas* beslut samt *om överklagande av allmän försäkringskassas och domstols* beslut har motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag. Omprövning av beslut i fråga om återbetalningsskyldighet enligt 12 § skall göras av socialförsäkringsnämnd.

18 §³

Allmän försäkringskassas och försäkringsrätts beslut lända till omedelbar efterrättelse, om ej annorlunda förordnas.

Ett beslut i ett ärende enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte något annat anges i beslutet eller bestäms av den domstol som har att pröva beslutet.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

---

¹ Lagen omtryckt 1973:449.

² Senaste lydelse 1986:146.

³ Senaste lydelse 1978:34.

10 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Härigenom föreskrivs att 12 § lagen (1962:392)¹ om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §²

Bankaktiebolag, sparbanker och andra penningförvaltande inrättningar *äro pliktiga att* på begäran lämna *försäkringsdomstol*, riksförsäkringsverket eller allmän försäkringskassa uppgift för namngiven person rörande förhållande som är av betydelse för tillämpning av denna lag.

Bankaktiebolag, sparbanker och andra penningförvaltande inrättningar *skall* på begäran lämna *domstol*, riksförsäkringsverket eller allmän försäkringskassa uppgift för namngiven person rörande förhållande som är av betydelse för tillämpning av denna lag.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

---

¹ Lagen omtryckt 1976:1014.

² Senaste lydelse 1978:31.

**11 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott**

Prop. 1990/91:80

Härigenom föreskrivs att 22 § lagen (1964:143) om bidragsförskott¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §²

Ärende enligt 18 § skall i allmän försäkringskassa avgöras av socialförsäkringsnämnd. Bestämmelserna i 17 kap. 1 § första stycket och 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om sammanträffande av förmåner, ändring av beslut samt *talán mot* försäkringskassas och *försäkringsrätts* beslut har motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag.

Ärende enligt 18 § skall i allmän försäkringskassa avgöras av socialförsäkringsnämnd. Bestämmelserna i 17 kap. 1 § första stycket och 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om sammanträffande av förmåner, *omprövning och* ändring av *försäkringskassas* beslut samt *överklagande av* försäkringskassas och *domstols* beslut har motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag.

Omprövning av beslut i fråga om återbetalningsskyldighet enligt 13 § skall göras av socialförsäkringsnämnd.

Beslut av allmän försäkringskassa eller försäkringsrätt länder till omedelbar esterrättelse, om ej annorlunda förordnas.

Ett beslut i ett ärende enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte något annat anges i beslutet eller bestäms av den domstol som har att pröva beslutet.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

---

¹ Lagen omtryckt 1976:277.

² Senaste lydelse 1986:143.

12 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd¹

dels att 31 och 33 §§ skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 30 a § skall lyda "Överklagande av länsarbetsnämnds, allmän försäkringskassas, arbetsmarknadsstyrelsens och domstols beslut m.m."

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*31 §²

Beslut av länsarbetsnämnd enligt denna lag får överklagas hos arbetsmarknadsstyrelsen genom besvär. Nämndens beslut får dock inte överklagas innan nämnden har omprövat sitt beslut enligt 30 a §. Överklagas ett beslut innan det har omprövats skall överklagandet anses som en begäran om omprövning enligt den paragrafen.

I fråga om ärende som i första instans *handlägges* av allmän försäkringskassa har bestämmelserna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt talan mot allmän försäkringskassas och *försäkringsrätts* beslut motsvarande tillämpning.

I fråga om ärende som i första instans *handläggs* av allmän försäkringskassa har bestämmelserna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om *omprövning och* ändring av *försäkringskassas* beslut samt *överklagande av* försäkringskassas och *domstols* beslut motsvarande tillämpning.

33 §³

Besvär skall inges till den myndighet eller det organ som har meddelat beslutet. Den omständigheten att besvären ingivits eller insänts direkt till den myndighet som har att pröva besvären utgör dock ej hinder för besvärens upptagande till prövning, om de inkommit före besvärstidens utgång.

¹ Lagen omtryckt 1982:433.

² Senaste lydelse 1984:514.

³ Senaste lydelse 1984:514.

Vad som sägs i denna paragraf om besvär skall i tillämpliga delar gälla en begäran om omprövning enligt 30 a §. Begäran om omprövning av ett beslut skall ske inom samma tid som besvär skall anföras mot beslutet.

Länsarbetsnämnds, allmän försäkringskassas, arbetsmarknadsstyrelsens, riksförsäkringsverkets och *försäkringsrätts* beslut *länder till omedelbar esterrättelse*, om *ej* annat *angivits* i beslutet eller bestäms av myndighet som har att pröva beslutet.

Länsarbetsnämnds, allmän försäkringskassas, arbetsmarknadsstyrelsens, riksförsäkringsverkets och *domstols* beslut *skall gälla omedelbart*, om *inte* annat *anges* i beslutet eller bestäms av myndighet som har att pröva beslutet.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

**13 Förslag till
Lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)**

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 24 § studiestödslagen (1973:349)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.
24 §²

Annan myndighet och försäkringsinrättning är skyldiga att på begäran lämna *försäkringsdomstol*, riksförsäkringsverket, allmän försäkringskassa och centrala studiestödsnämnden sådana uppgifter i fråga om viss person som är av betydelse för tillämpningen av detta kapitel.

Annan myndighet och försäkringsinrättning är skyldiga att på begäran lämna *domstol*, riksförsäkringsverket, allmän försäkringskassa och centrala studiestödsnämnden sådana uppgifter i fråga om viss person som är av betydelse för tillämpningen av detta kapitel.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1987:303.

² Senaste lydelse 1988:877.

14 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Prop. 1990/91:80

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 7, 8 och 12 §§ lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.
7 §²

Myndighet, arbetsgivare och uppdragsgivare är skyldiga att på begäran lämna *försäkringsdomstol*, riksförsäkringsverket, allmän försäkringskassa eller lokal myndighet som avses i 1 kap. 2 § uppgift om namngiven person rörande förhållande som är av betydelse för tillämpningen av denna lag. Arbetsgivare och uppdragsgivare är även skyldiga att lämna sådan uppgift om arbetet och arbetsförhållandena som behövs för att bestämma ersättningsbelopp.

Myndighet, arbetsgivare och uppdragsgivare är skyldiga att på begäran lämna *domstol*, riksförsäkringsverket, allmän försäkringskassa eller lokal myndighet som avses i 1 kap. 2 § uppgift om namngiven person rörande förhållande som är av betydelse för tillämpningen av denna lag. Arbetsgivare och uppdragsgivare är även skyldiga att lämna sådan uppgift om arbetet och arbetsförhållandena som behövs för att bestämma ersättningsbelopp.

8 §³

Försäkringsdomstol och allmän försäkringskassa har, i den mån det behövs för att bestämma ersättning enligt denna lag, rätt att hos myndighet som har att utöva tillsyn över arbetsgivares verksamhet begära undersökning av arbetsförhållanden eller att, om särskilda skäl föreligger eller det gäller annan försäkrad än arbetstagare, själva *företaga* sådan undersökning.

Domstol och allmän försäkringskassa har, i den mån det behövs för att bestämma ersättning enligt denna lag, rätt att hos myndighet som har att utöva tillsyn över arbetsgivares verksamhet begära undersökning av arbetsförhållanden eller att, om särskilda skäl föreligger eller det gäller annan försäkrad än arbetstagare, själva *företa* sådan undersökning.

¹ Lagen omtryckt 1977:264.

² Senaste lydelse 1978:33.

³ Senaste lydelse 1978:33.

12 §⁴

Bestämmelserna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt *talán mot allmän försäkringskassas och försäkringsrätts* beslut har motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag.

Bestämmelserna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om *omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas och domstols* beslut har motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

---

⁴ Senaste lydelse 1978:33.

Lag om ändring i lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring

Härigenom förskrivs att 20 § lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*20 §¹

Bestämmelserna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt *talán mot allmän försäkringskassas och försäkringsrätts* beslut tillämpas även i ärende enligt denna lag. Omprövning av beslut i fråga om återbetalningsskyldighet enligt 19 § skall göras av socialförsäkringsnämnd.

Bestämmelserna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om *omprövning och ändring av försäkringskassas* beslut samt *överklagande av försäkringskassas och domstols* beslut tillämpas även i ärende enligt denna lag. Omprövning av beslut i fråga om återbetalningsskyldighet enligt 19 § skall göras av socialförsäkringsnämnd.

Beslut i ärende enligt denna lag *länder omedelbart till efterrättelse*, om *ej* annat anges i beslutet eller bestäms av domstol som har att pröva beslutet.

Beslut i ärende enligt denna lag *skall gälla omedelbart*, om *inte* annat anges i beslutet eller bestäms av domstol som har att pröva beslutet.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

---

¹ Senaste lydelse 1986:144.

**16 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag**

Prop. 1990/91:80

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

I fråga om förlängt barnbidrag tillämpas även följande bestämmelser i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

4 § om rätt att uppbära barnbidraget, m.m.,

5 § om utbetalning av barnbidrag till annan på framställning av socialnämnd,

7 § om rätt för kommunalt organ att uppbära allmänt barnbidrag,

11 § om tid och sätt för utbetalning av barnbidrag m.m.,

12 § om återbetalningsskyldighet m.m.,

13 § om överlåtelse och utmätning av rätt till allmänt barnbidrag,

14 § om tillsyn, verkställighetsföreskrifter och uppgiftsskyldighet,

15 § om ändring av beslut samt om överklagande,

18 § om verkställighet av försäkringskassas och *försäkringsrätts* beslut, och

19 § om överenskommelser med främmande makt.

I fråga om förlängt barnbidrag tillämpas även följande bestämmelser i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

4 § om rätt att uppbära barnbidraget, m.m.,

5 § om utbetalning av barnbidrag till annan på framställning av socialnämnd,

7 § om rätt för kommunalt organ att uppbära allmänt barnbidrag,

11 § om tid och sätt för utbetalning av barnbidrag m.m.,

12 § om återbetalningsskyldighet m.m.,

13 § om överlåtelse och utmätning av rätt till allmänt barnbidrag,

14 § om tillsyn, verkställighetsföreskrifter och uppgiftsskyldighet,

15 § om ändring av beslut samt om överklagande,

18 § om verkställighet av försäkringskassas och *domstols* beslut, och

19 § om överenskommelser med främmande makt.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

17 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade

Prop. 1990/91:80

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Föreskrifterna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas och *försäkringsrätts* beslut skall tillämpas i ärenden om bidrag som avses i 1 §.

Föreskrifterna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas och *domstols* beslut skall tillämpas i ärenden om bidrag som avses i 1 §.

Omprövning av ett sådant beslut av en försäkringskassa som har fattats av en tjänsteman i ärende om skyldighet att återbetala bidrag skall göras av socialförsäkringsnämnd.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närstående vård

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närstående vård skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

18 §

Föreskrifterna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt om överklagande av försäkringskassas och *försäkringsrätts* beslut tillämpas även i ärende om ersättning enligt denna lag. Omprövningen skall i försäkringskassan göras av socialförsäkringsnämnd om beslutet gäller en fråga som avses i 17 §.

Föreskrifterna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt om överklagande av försäkringskassas och *domstols* beslut tillämpas även i ärende om ersättning enligt denna lag. Omprövningen skall i försäkringskassan göras av socialförsäkringsnämnd om beslutet gäller en fråga som avses i 17 §.

Ett beslut i ett ärende om ersättning enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte något annat anges i beslutet eller bestäms av en domstol som har att pröva beslutet.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 §

Föreskrifterna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt om överklagande av försäkringskassas och *försäkringsrätts* beslut tillämpas även i ärende om ersättning enligt denna lag. Omprövningen skall i försäkringskassan göras av en socialförsäkringsnämnd, om beslutet gäller en fråga som avses i 8 eller 13 § eller i 3 kap. 17 § eller 20 kap. 3 § lagen om allmän försäkring.

Föreskrifterna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt om överklagande av försäkringskassas och *domstols* beslut tillämpas även i ärende om ersättning enligt denna lag. Omprövningen skall i försäkringskassan göras av en socialförsäkringsnämnd, om beslutet gäller en fråga som avses i 8 eller 13 § eller i 3 kap. 17 § eller 20 kap. 3 § lagen om allmän försäkring.

Ett beslut i ett ärende om ersättning enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte något annat anges i beslutet eller bestäms av en domstol som har att pröva beslutet.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Utdrag ur regeringsprotokoll vid regeringssammanträde den 24 januari 1991

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Engström, Hjelm-Wallén, S. Andersson, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Freivalds, Wallström, Persson, Molin, Sahlin, Larsson, Åsbrink

Föredragande: statsrådet Freivalds

Proposition om rättskipningen i socialförsäkringsmål

1 Inledning

I samband med att justitiedepartementet tog över ansvaret för försäkringsdomstolarna från socialdepartementet anförde dåvarande justitieministern i sin anmälan till 1988 års budgetproposition att det fanns anledning att överväga frågor om försäkringsdomstolarnas arbetsformer och organisation, m.m. (prop. 1987/88:100 bil. 4, s. 79). Bakgrunden var att försäkringsdomstolarna i en särskild rapport till regeringen inför *anslagsframställningen för budgetåren 1988/89-1990/91 hade framhållit* att det i organisationen fanns betydande svårigheter, främst när det gällde att rekrytera och behålla domare och föredragande.

Domstolsverket fick därför i uppdrag att analysera förutsättningarna för att på sikt samordna försäkringsrätterna med de allmänna förvaltningsdomstolarna och därvid belysa de konsekvenser av skilda slag som följer med olika lösningar. Vid riksdagsbehandlingen av 1988 års budgetproposition uttalade justitieutskottet med anledning av en motion i ämnet att domstolsverket inom ramen för sitt uppdrag också borde överväga försäkringsöverdomstolens ställning (JuU 1987/88:29 s. 14).

Domstolsverket redovisade sitt uppdrag i rapporten (DV Rapport 1988:5) *Försäkringsdomstolar och allmänna förvaltningsdomstolar*. I rapporten förordade domstolsverket en samordning av försäkringsrätterna med de

allmänna förvaltningsdomstolarna genom en integrering av försäkringsrätterna med fem av länsrätterna.

Försäkringsdomstolarnas ställning berördes också i justitiedepartementets promemoria (Ds 1989:2) Domstolarna i framtiden - en idéskiss. I promemorian föreslogs bl.a. att länsrätterna skulle avskaffas. I fråga om socialförsäkringsmålen föreslogs att dessa skulle föras över till kammarrätterna. Idéskissen och remissbehandlingen av denna ledde fram till att domstolsutredningen (Ju 1989:06) tillsattes. Av utredningens direktiv (dir. 1989:56) framgår att tanken på att avskaffa länsrätterna inte har förts vidare; tvärtom skall utredningen överväga om mål som nu överklagas till kammarrätt som första domstolsinstans i stället bör överklagas till länsrätt.

Frågan om att samordna försäkringsrätterna med de allmänna förvaltningsdomstolarna togs därefter upp i 1990 års budgetproposition (prop. 1989/90:100 bil. 4, s. 55 ff). I propositionen förordade regeringen vissa riktlinjer för en reform. Enligt dessa skulle i ett första skede de tre försäkringsrätterna integreras med kammarrätterna i Stockholm, Sundsvall och Jönköping. Försäkringsöverdomstolen skulle behållas som högsta instans inom socialförsäkringsområdet. Reformen skulle genomföras den 1 juli 1991. I riktlinjerna angavs också att det på längre sikt var lämpligt att närmare studera resultatet av integreringen. Från vunna erfarenheter skulle man överväga frågor om bl.a. kammarrätternas antal, lokalisering och domkretsar. Andra frågor som då borde övervägas var försäkringsöverdomstolens ställning och systemet med ändringsdispens och lekmannamedverkan där. Avslutningsvis angavs att det inte var uteslutet att sedan erfarenhet av socialförsäkringsdomandet spritt sig i förvaltningsdomarkåren ta upp frågan om en länsrättsprövning i socialförsäkringsmålen.

Riksdagen godkände riktlinjerna (1989/90:JuU24, rskr. 192).

Regeringen uppdrog den 19 april 1990 åt domstolsverket att i nära samverkan med de berörda domstolarna utreda främst de organisatoriska frågor som den föreslagna integreringen av försäkringsrätterna med kammarrätterna föranledde.

Domstolsverket redovisade i slutet av juni 1990 en första del av sitt uppdrag i rapporten (DV Rapport 1990:2) Redovisning av regeringsuppdrag inför samordningen av försäkringsrätterna med kammarrätterna; delrapport. Domstolsverkets förslag har styrts av riktlinjerna i principbeslutet och har alltså sin utgångspunkt i att försäkringsrätterna skall integreras med kammarrätterna. Rapporten, som har remissbehandlats, innehåller överväganden om bl.a. domkretsindelning, målfördelning, personal, nämndemän och utbildning.

Flertalet remissinstanser som har yttrat sig över domstolsverkets rapport har utgått från att principbeslutet skall genomföras på det sätt som angetts i 1990 års budgetproposition och avstått från att på nytt yttra sig i integreringsfrågan. Men det finns också de som uttryckligen förklarat att statsmakterna bör ompröva beslutet om en integrering med kammarrätterna. Dessa remissinstanser har genomgående förordat att försäkrings-

rätterna i stället integreras på länsrättsnivå. Kammarrätten i Stockholm, länsrätten i Stockholms län, länsrätten i Göteborgs och Bohus län, Nämndemännens Riksförbund och Sveriges domareförbund hör till denna grupp. Även kammarrätterna i Sundsvall och Jönköping har understrukit att de egentligen förordar ett länsrättsalternativ.

Enigheten är stor bland remissinstanserna om att domkretsindelningen för kammarrätternas prövning av socialförsäkringsmål bör vara densamma som för övriga kammarrättsmål.

Flera remissinstanser, däribland kammarrätterna, länsrätterna, Centralorganisationen SACO och Sveriges domareförbund, har uttryckt oro för förslagens effekter på den framtida domarutbildningen.

Efter remissbehandlingen av domstolsverkets rapport har under hösten 1990 inom justitiedepartementet utarbetats promemorian (Ds 1990:80) Rättskipningen i socialförsäkringsmål. Instansordning och organisation. På grund av de delvis ändrade förhållandena sedan saken senast behandlades i riksdagen tas i promemorian frågan om instansordningen m.m. i socialförsäkringsmål upp på nytt. I promemorian föreslås att länsrätt blir första och kammarrätt andra domstolsinstans för socialförsäkringsmålen samt att försäkringsöverdomstolen behåller sin ställning som högsta instans. Den nya ordningen skulle tillämpas fr.o.m. den 1 juli 1991. Under en övergångstid - sannolikt till den 1 juli 1992 - skulle försäkringsrätterna behållas som särskilda domstolar, administrativt samordnade med kammarrätterna. Försäkringsrätternas uppgift under övergångsperioden skulle bli att arbeta av befintliga balanser, dvs. att avgöra de mål som överklagats dit enligt den nuvarande ordningen.

Promemorian har remissbehandlats. Som ett led i remissbehandlingen har remissinstanserna fått tillfälle att muntligen framföra sina synpunkter vid ett sammanträde i justitiedepartementet. En förteckning över de remissinstanser som deltog i sammanträdet eller som har yttrat sig skriftligt bör fogas till protokollet i detta lagstiftningsärende som *bilaga 1*. Yttrandena och en redogörelse för vad som förekom vid sammanträdet finns tillgängliga i ärendet (dnr 90-1624).

Regeringen beslutade den 13 december 1990 att inhämta *lagrådets* yttrande över lagförslag avseende ändrad instansordning och organisation för rättskipningen i socialförsäkringsmål. Förslagen byggde i huvudsak på innehållet i promemorian. Lagrådet lämnade förslagen utan erinran. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Jag får nu anmäla frågan om en proposition om rättskipningen i socialförsäkringsmål. Som jag framhöll när jag anmälde frågan om lagrådsremiss har mitt förslag till instansordning en delvis annan inriktning än den jag redovisade i 1990 års budgetproposition och som låg till grund för riksdagens principbeslut.

De lagförslag jag kommer att lägga fram är med ett undantag likalydande med de till lagrådet remitterade lagförslagen. Undantaget avser punkten 3 i övergångsbestämmelserna till förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring. Efter lagrådsgranskningen har

jag nämligen funnit skäl att justera denna punkt, så att det klart framgår vilka nya processuella regler som skall tillämpas i mål som överlämnats från försäkringsrätt till kammarrätt för prövning.

Jag kommer utöver lagförslagen att uppehålla mig tämligen ingående också vid en del frågor som inte kräver riksdagens ställningstagande. Jag har valt att till ledning för riksdagen redovisa min bedömning i dessa frågor för att riksdagen skall få en så fullständig bild som möjligt av hur reformen är tänkt att genomföras i praktiken.

Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag till de förordningsändringar som den nya ordningen medför.

2 Allmän motivering

2.1 Principer för instansordningen

2.1.1 Allmänna utgångspunkter

Min bedömning: Det av riksdagen fattade principbeslutet rörande rättskipningen i socialförsäkringsmål bör ändras på så sätt att länsrätt redan från början förs in som första domstolsinstans före kammarrätten och försäkringsöverdomstolen. Under en övergångstid bör den befintliga försäkringsrättsorganisationen utnyttjas för att nedbringa målbalanserna.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna har ställt sig bakom de allmänna resonemangen i promemorian. Kritiska synpunkter har främst framförts av försäkringsrätterna, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) och Försäkringskassaförbundet. Försäkringsrätten för Södra Sverige, LO, TCO och Försäkringskassaförbundet har uttryckligen avstyrkt förslaget och i stället förordat att kammarrätt blir första domstolsinstans i socialförsäkringsmål. Några andra remissinstanser har ställt sig tveksamma till lämpligheten av att behålla försäkringsrätterna under en övergångsperiod.

Skälen för min bedömning: Utgångspunkten för mina överväganden i 1990 års budgetproposition var att en kraftigt ökad måltillströmning ledde till allt längre handläggningstider i försäkringsrätterna samtidigt som dessa domstolar hade svårigheter att möta det ökande målantalet genom nyanställningar av jurister.

Försäkringsrätternas situation är minst lika besvärlig i dag. Klyftan mellan antalet mål som kommer in och antalet mål som försäkringsrätterna förmår avgöra växer. Balansen av oavgjorda mål har under år 1990 ökat från ca 10 800 till 13 200 mål. Mot denna bakgrund är det än mer angeläget med en reform som redan på kort sikt minskar balanserna och som erbjuder ett också på längre sikt hållbart system för rättskipningen i socialförsäkringsmål.

Efter det att budgetpropositionen lades fram och riksdagen fattade sitt principbeslut har det tillkommit ytterligare en del omständigheter som enligt min mening gör det befogat att på nytt pröva hur dessa syften bäst uppnås.

Om försäkringsrätterna slås samman med kammarrätterna enligt domstolsverkets förslag, skulle det föranleda kostnader i storleksordningen 20 milj. kr. Visserligen är en del av dessa kostnader av engångskaraktär, och det finns remissinstanser som har satt beloppet i fråga. Men det är enligt min mening uppenbart att en integrering på kammarrättsnivå drar med sig betydande kostnader. Härtill kommer att domstolsverkets förslag att återinföra de regler om omprövning av socialförsäkringsnämndernas beslut som slopades för några år sedan skulle medföra ökade kostnader och arbete för försäkringskassorna i ett stort antal ärenden, samtidigt som endast ett mindre antal mål skulle falla bort genom omprövningen.

Dessa *kostnadsaspekter* skall ses mot bakgrund av att utgångspunkten för principbeslutet var att reformen skulle vara kostnadsneutral. Jag ser det i rådande statsfinansiella läge inte som försvarligt att genomföra en reform som medför kostnadsökningar i den storleksordning som det här rör sig om. Jag väger i den bedömningen in att en integrering på kammarrättsnivå med hänsyn till det nuvarande balansläget inte skulle medföra någon egentlig lösning av det som är det stora problemet för försäkringsrätterna, nämligen att hinna avgöra alla de inkommande målen inom rimlig tid. Och det har också sin betydelse att det enligt riksdagens principbeslut ändå efter en tid skulle kunna bli aktuellt att föra över domstolsprövningen i första instans på socialförsäkringsområdet till länsrätterna.

Mot en ordning med kammarrätterna som första domstolsinstans för socialförsäkringsmål talar vidare starka *domstolsstrukturella skäl*. En redan - i förhållande till länsrätterna - stor kammarrättsorganisation skulle bli ännu större. Detta framstår som betänkligt inte bara mot bakgrund av det förändrings- och utvecklingsarbete som pågår när det gäller bl.a. det materiella innehållet i socialförsäkringsreglerna. Att slå samman försäkringsrätterna med kammarrätterna på det sätt som angavs i principbeslutet skulle enligt promemorian innebära att ännu fler mål än för närvarande skulle prövas av kammarrätterna som första domstolsinstans och att antalet domare (föredragandepersonal oräknad) i kammarrätterna skulle bli ungefär dubbelt så stort som i länsrätterna. Mot denna slutsats har ingen invändning gjorts under promemorians remissbehandling. En sådan koncentration av dömande verksamhet och resurser till kammarrätterna -

som skall vara en överprövningsinstans - rimmar enligt min mening illa med den övergripande målsättningen att tyngdpunkten i dömandet bör ligga så långt ned i en domstolshierarki som möjligt. Denna målsättning har också kommit till direkt uttryck i domstolsutredningens direktiv.

Jag kan också i likhet med de allra flesta remissinstanserna instämma i promemorians bedömning att *möjligheterna till en snabb handläggning* ökar om länsrätterna och inte kammarrätterna är första domstolsinstans, åtminstone om socialförsäkringsmålen prövas i den sammansättning som gäller för andra mål i länsrätterna. I kammarrätterna skulle socialförsäkringsmålen i större utsträckning riskera att få stå tillbaka för olika förtursmål. Också de praktiska förutsättningarna för muntlig handläggning torde vara större i de 24 geografiskt väl spridda länsrätterna än i de fyra kammarrätterna. Med en handläggning av socialförsäkringsmålen i länsrätterna som första instans förs dömandet och domstolarna närmare dem som berörs av verksamheten, något som av riksdagen har ansetts vara av särskild betydelse inte bara när det gäller domstolarna i allmänhet utan också när det gäller socialförsäkringsadministrationen (se t.ex. 1989/90:SfU13 s. 6).

Om försäkringsrätterna slås samman med enbart kammarrätterna, skulle det också försvåra genomförandet inom de allmänna förvaltningsdomstolarna av den nya, snabbare och sammanhållna *domarutbildningen*. En sådan sammanslagning medför att det uppkommer en obalans mellan antalet fiskaler i kammarrätterna och antalet platser för underrättstjänstgöring i länsrätterna. Detta vore enligt min mening ytterst olyckligt, eftersom det då i praktiken skulle bli omöjligt att leva upp till den reformerade domarbanans riktlinjer i fråga om tidsperioder för domarutbildningens olika moment.

Jag nämnde nyss att det för valet av lösning är viktigt att också väga in det utvecklings- och förändringsarbete som pågår beträffande *de materiella reglerna* på socialförsäkringsområdet. Jag skall här lämna en kort redogörelse för detta.

Riksdagens revisorer lade i början av år 1990 fram ett förslag angående arbetsskadeförsäkringen (förs. 1989/90:8). Sammanfattningsvis fann revisorererna - enhälligt - att arbetsskadeförsäkringen inte fungerar väl. Beträffande tillämpningen ifrågasatte revisorererna om det över huvud taget är möjligt att tillämpa lagen om arbetsskadeförsäkring på ett från rättvisesynpunkt acceptabelt sätt. Vidare uttryckte revisorererna allvarliga farhågor för att försäkringen är ett betydande rehabiliteringshinder. Enligt revisorererna syntes försäkringens betydelse för det förebyggande arbetarskyddet vara begränsad. Slutligen konstaterade revisorererna att arbetsskadeförsäkringen till stor del finansieras över statsbudgeten, vilket aldrig har varit avsikten.

Mot denna bakgrund ansåg revisorererna att statsmakterna nu på allvar måste börja diskutera huruvida det är möjligt att upprätthålla en lagfäst princip om att skador orsakade av faktorer i arbetslivet skall kompenseras högre än skador och sjukdomar som har uppstått i annat sammanhang.

Revisorerna föreslog att de överväganden och förslag som revisorerna hade redovisat skulle samordnas med andra, närliggande förslag - bl.a. från rehabiliteringsberedningen och arbetsmiljökommissionen - och handläggas skyndsamt inom regeringskansliet.

Revisorernas förslag bereddes i riksdagen av socialförsäkringsutskottet. I sitt av riksdagen godkända betänkande (1989/90:SfU15, rskr. 203) uttalade utskottet bl.a. (s. 11) att utskottet ansåg att principen borde bibehållas att en skada som beror på arbetet, i vart fall efter det akuta sjukdomsstadiet, genom försäkringsskydd skall ersättas med högre belopp än annan skada. Vidare anförde utskottet att regeringen inom den närmaste tiden i skilda sammanhang skulle få ta ställning till frågor som har samband med arbetsskadeförsäkringen, och att det material som riksdagens revisorer tagit fram och de idéer och uppslag som förts fram i revisorernas förslag därvid borde vara av intresse. Utskottet föreslog därför att revisorernas förslag skulle överlämnas till regeringen.

Våren 1990 behandlade riksdagen också *ett annat förslag på socialförsäkringsområdet* som är av intresse i detta sammanhang (prop. 1989/90:62, SfU12). Det grundade sig på rehabiliteringsberedningens arbete och innehöll bl.a. förslag om insatser för en aktivare rehabilitering i syfte att förkorta de försäkrades sjukskrivningstider och underlätta återgång i arbete m.m. Förslaget innebär ett första steg mot en effektivare rehabilitering. Avsikten är att regeringen vid ett senare tillfälle skall återkomma med mera omfattande och genomgripande förslag. Förslag om en förbättrad rehabilitering kommer att föreläggas riksdagen under våren 1991 (prop. 1990/91:100 bil. 7, s. 26).

I *regeringens förslag om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.* (prop. 1989/90:114) som riksdagen behandlade i slutet av förra riksmötet angavs att regeringen ser över systemet för sjukförsäkring, arbetsskadeförsäkring och förtidspensionering. Syftet med arbetet är att genom en bättre utformning av och samordning mellan dessa system och andra delar av välfärdssystemet åstadkomma en större flexibilitet och en aktivare rehabilitering. Härigenom kan långa sjukskrivningar och förtidspensioneringar kortas ned och undvikas. Riksdagen har nyligen beslutat vissa ändringar i sjukförsäkringssystemet som innebär bl.a. att kompensationsgraden för förlorad inkomst sänks (prop. 1990/91:59, SfU 9, rskr. 104). Enligt riksdagsbeslutet bör regeringen återkomma till riksdagen med ett förslag om införande av en arbetsgivarperiod på 14 dagar. Ett sådant förslag bereds för närvarande i regeringskansliet.

Här kan vidare nämnas det betänkande som avgavs förra året om en *översyn av 1986 års företagshälsovårdsreform* (Ds 1990:42) och det arbete som för närvarande pågår inom arbetarskyddsstyrelsen med en *översyn av tillsynsorganisationen*. Arbetarskyddsstyrelsens arbete syftar till att koncentrera yrkesinspektionens arbete till de arbetsställen som har många arbetsskador eller av andra skäl bedöms ha en dålig arbetsmiljö. Också arbetsmiljökommissionen har i sitt betänkande (SOU 1990:49) Arbete och hälsa berört arbetsskadeförsäkringens effekter i olika hänseenden.

Regeringen avser att inom kort förelägga riksdagen ett förslag med utgångspunkt i bl.a. arbetsmiljökommissionens betänkande (prop. 1990/91:100 bil. 12, s. 34).

Avslutningsvis vill jag i den här delen också erinra om regeringens skrivelse hösten 1990 om *åtgärder för att stabilisera ekonomin och begränsa tillväxten av de offentliga utgifterna* (skr. 1990/91:50). I skrivelserna nämns åtgärder som kan komma att ha direkt betydelse för socialförsäkringsrättskipningen. Bl.a. avser regeringen att lägga fram förslag om en mera fullständig samordning mellan sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring och sjukpenning från arbetsskadeförsäkringen. Förslag med den inriktningen kommer att föreläggas riksdagen under våren 1991 (prop. 1990/91:100 bil. 7, s. 28).

Av vad som nu har redovisats framgår att det materiella regelsystemet på socialförsäkringsområdet och vissa angränsande områden har varit och är föremål för överväganden som kan få betydande återverkningar också för den dömande verksamheten i socialförsäkringsmål. Alldeles oavsett om detta leder till ökad eller minskad belastning för domstolarna, talar erfarenheten för att sådana förändringar är lättare att bemästra om verksamheten inte är koncentrerad till några enstaka verksamhetsställen.

Också när det gäller *socialförsäkringens administration* har en del förändringar föreslagits under senare tid. Sålunda pågår för närvarande inom de allmänna försäkringskassorna ett utvecklingsarbete där målet är att i princip all individriktad handläggning av försäkringsärenden vid de 26 centralkontoren skall föras ned till de ca 420 lokalkontoren. Denna decentralisering skall i huvudsak vara genomförd under budgetåret 1991/92.

Jag anser mot bakgrund av det anförda att det finns anledning att överväga om den ordning för att samordna försäkringsrätterna med de allmänna förvaltningsdomstolarna som lagts fast i principbeslutet är den från alla synpunkter lämpligaste. Att integrera försäkringsrätterna med kammarrätterna på det sätt som där anges kan innebära att man bygger upp och binder sig för en organisation för socialförsäkringsdömandet som inte är anpassad till de förändringar i socialförsäkringssystemet som kan bli följden av de överväganden som för närvarande görs. En integrering av socialförsäkringsdömandet med länsrätterna som första och kammarrätterna som andra domstolsinstans skulle innebära en större flexibilitet i organisationen och ge möjligheter att anpassa denna till de förändringar som kan komma att ske.

Jag kan därför instämma i promemorians slutsats att betydande fördelar kan uppnås, om beslut i socialförsäkringsärenden överprövas i länsrätt i stället för i kammarrätt som första domstol. En sådan ordning bör emellertid enbart komma i fråga beträffande de mål som vid ikraftträdandet av den nya instansordningen ännu inte är inne i försäkringsrätterna. Det bör alltså inte komma i fråga att mål som redan är anhängiga i försäkringsrätterna förs över till prövning av länsrätt.

Vad bör då ske med de stora balanserna av oavgjorda mål som finns i försäkringsrätterna vid ikraftträdandet? Alternativen är att de oavgjorda målen förs över till kammarrätterna eller att de avgörs av försäkringsrätterna själva. I promemorian föreslås att man under en övergångstid utnyttjar den befintliga försäkringsrättsorganisationen för att nedbringa målbalanserna samtidigt som försäkringsrätterna i administrativt hänseende samordnas med kammarrätterna. Därigenom skulle nämligen med så gott som omedelbar verkan kunna uppnås de fördelar från personalför-sörjningssynpunkt som en samordning av de båda domstolsorganisationerna borde innebära.

Under remissbehandlingen har de allra flesta anslutit sig till promemorians förslag till övergångslösning. Också jag förordar den lösningen. Enligt min mening borgar den bäst för ett säkert genomförande av den nya ordningen, där avarbetningen av balanser och en successiv uppbyggnad av länsrätterna och kammarrätterna organisatoriskt och kompetensmässigt går hand i hand. Denna lösning ger även möjligheter för personalen inom de bägge domstolsorganisationerna att genom utbytes-tjänstgöring och utbildning bredda kunskaperna om olika måltyper som kommer att handläggas av de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Med den lösning som jag förordar saknas, som jag återkommer till längre fram (avsnitt 2.2.3), skäl att nu på nytt ändra de regler som sedan några år gäller för omprövning av försäkringskassornas beslut. Jag vill erinra om att en översyn av reglerna om omprövning i förvaltningslagen och andra författningar omfattas av domstolsutredningens direktiv och att domstolsutredningens uppdrag skall vara slutfört redan vid utgången av år 1991.

2.1.2 Närmare om den organisatoriska och lagtekniska lösningen

Mitt förslag: Socialförsäkringsmål som överklagas från allmän försäkringskassa skall handläggas av länsrätt. Samtliga länsrätter blir behöriga att döma i sådana mål. Länsrätten i Stockholms län skall härutöver pröva yrkesskademål m.m. som överklagas från riks-försäkringsverket. Kammarrätternas domkretsar för socialförsäkringsmål blir desamma som de som gäller för andra mål. Kammarrättens i Göteborg och kammarrättens i Jönköping domkretsar justeras. Inga ändringar görs i länsrätternas domkretsar och lokalisering eller beträffande försäkrings-överdomstolens ställning.

Förslaget i promemorian: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har invänt att instanskedjan enligt den föreslagna ordningen blir för lång. De har därför förordat att försäkringsöverdomstolen görs till en renodlad prejudikatinstans. Från några remissinstanser ifrågasätts också länsrätternas kompetens att i sin

nuvarande normalsammansättning pröva socialförsäkringsmålen. Riksrevisionsverket har uttalat farhågor för att en ökad splittring av praxis kan bli följd av att samtliga länsrätter får döma i socialförsäkringsmål. Försäkringsrätten för Mellansverige har föreslagit att länsrätten i Stockholms län delas upp så att en domstol kan förläggas till Haninge. Länsrätten har bestämt avrätt från en uppdelning.

Skälen för mitt förslag: Jag har tidigare sagt att man uppnår betydande fördelar, om länsrätt blir första domstolsinstans för socialförsäkringsrättskipningen. Som jag i det följande kommer att utveckla närmare (avsnitt 2.2.1) bör länsrätten döma i socialförsäkringsmål i sin normala sammansättning. Det finns då inga bärande skäl att koncentrera länsrättsprövningen i dessa mål till vissa domstolar, särskilt om kvaliteten i rättskipningen redan från början kan hållas på en hög nivå genom lämpliga övergångsarrangemang. Genom att sprida målen åstadkommer man i stället en flexibel organisation med större närhet till den rättssökande allmänheten. Sprids målen till samtliga länsrätter, blir dessutom förutsättningarna bättre för korta handläggningstider.

Överprövning av beslut som fattats av riks-försäkringsverket, framför allt enligt den numera upphävda lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, ankommer för närvarande enbart på försäkringsrätten för Mellansverige. Det framstår därför som naturligt att även i fortsättningen koncentrera dessa mål till en domstol. Då ligger, som anförs i promemorian, länsrätten i Stockholms län närmast till hands.

Enligt riksdagens principbeslut skulle försäkringsrätterna i ett första skede integreras med den för varje försäkringsrätt närmast belägna kammarrätten. Detta skulle ha inneburit att socialförsäkringsmål inte tillförts kammarrätten i Göteborg. Med den nu föreslagna lösningen är det enligt promemorian och en på denna punkt enstämig remissopinion naturligt att kammarrätternas domkretsar för socialförsäkringsmålen blir identiska med dem för andra mål. Jag instämmer i detta.

Enligt promemorian motiverar emellertid personalsociala hänsyn en generell justering av domkretsindelningen på en punkt, nämligen beträffande Skaraborgs län. I promemorian föreslås att denna del av domkretsen för kammarrätten i Göteborg förs över till kammarrätten i Jönköping. Jag delar uppfattningen att en sådan förstärkning av målunderlaget för kammarrätten i Jönköping bör ske i samband med att försäkringsrätterna avvecklas. Regleringen kan ske i förordningsform.

Jag vill även nämna att det är lämpligt att delar av kammarrättens i Sundsvall verksamhet förläggs till Umeå. En lämplig uppdelning torde vara att alla mål från Västerbottens och Norrbottens län handläggs i Umeå och att målen från kammarrättens övriga län handläggs i Sundsvall. Inte heller detta är en fråga som behöver regleras i lag (jfr 27 § lagen om allmänna förvaltningsdomstolar). Jag återkommer till denna fråga längre fram (avsnitt 2.3.4).

Det finns som bekant en länsrätt för varje län. I samband med att länsdomstolarna år 1979 frigjordes från länsstyrelserna övervägdes frågan

om länsrätternas domkretsar och lokalisering (prop. 1977/78:170 s.18 ff). Några överväganden om att dela upp ett län på flera länsrätter gjordes inte. Däremot diskuterades om de minsta länen gav ett tillräckligt stort målunderlag för att länsrätterna skulle kunna bli bärkraftiga enheter. Avgörande för domkrets- och lokaliseringsfrågan ansågs emellertid vara domstolens anknytning till länet och residensstaden samt önskemålet om en för hela landet likformig organisation.

Försäkringsrätten för Mellansverige har vid remissbehandlingen anfört bl.a. att arbetsunderlaget för länsrätten i Stockholms län efter reformen blir så stort att länsrätten bör delas upp i två domstolar. Den ena skulle ligga kvar i länsrättens lokaler på Södermalm i Stockholm, medan den andra skulle förläggas till försäkringsrättens lokaler i Haninge.

Frågan om domkretsindelning och lokalisering av domstolar bör prövas med utgångspunkt i vad som är rationellt för verksamheten och den allmänhet som domstolarna skall betjäna. Länsrätten i Stockholms län har i dag ca 190 anställda. Genom denna reform och den i prop. 1990/91:58 föreslagna psykiatrimålsreformen ökar antalet med ungefär 30 personer. Inte heller efter dessa reformer kommer länsrättens storlek i sig att utgöra ett skäl för att dela domstolen. En myndighet av en sådan storlek har tvärtom, rätt organiserad och ledd, vissa fördelar genom minskad sårbarhet, ökad flexibilitet och möjligheter till specialisering. Länsrätten i Stockholms län är en effektiv och välorganiserad domstol med ändamålsenliga och ur allmänhetens synvinkel välbelägna lokaler. Lokalerna kommer att rymma även den personal som tillkommer med anledning av reformerna. En delning av domstolen skulle medföra ökade lokalkostnader och administrativa kostnader för domstolsväsendet, och för parterna skulle en delning medföra ökade kostnader och tidsutdräkt. Även kostnadsskäl talar således mot att splittra domstolen. I samma riktning talar den osäkerhet som råder beträffande länsrätternas framtida arbetsunderlag. Härtill kommer att en delning skulle medföra stora påfrestningar i en tid då all kraft behövs till att säkerställa reformernas genomförande. En uppdelning av länsrätten i Stockholms län bör alltså enligt min mening inte komma i fråga. I och för sig beaktansvärda regionalpolitiska hänsyn måste tillgodoses på annat sätt.

I principbeslutet angavs beträffande försäkringsöverdomstolen att det först efter en utvärdering av integreringen fanns skäl att överväga frågorna om domstolens ställning. Den reform jag nu förordar kan antas komma att på sikt högst väsentligt påverka måltillflödet till domstolen. Det finns emellertid inte heller med den lösningen anledning att frånga vad som angavs i principbeslutet, dvs. att en utvärdering bör ske innan man överväger vilken ställning försäkringsöverdomstolen skall ha i framtiden.

Sammanfattningsvis innebär således mitt förslag att länsrätt blir första kammarrätt andra och försäkringsöverdomstolen sista domstolsinstans i sådana mål som överklagas enligt 20 kap. 11 § lagen (1962:381) om allmän försäkring eller något lagrum som hänvisar till den paragrafen.

Försäkringsdomstolarnas organisation och verksamhet regleras i lagen

(1978:28) om försäkringsdomstolar. Motsvarande bestämmelser finns för de allmänna förvaltningsdomstolarna i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar. Reformen medför ändringar i dessa lagar. Först och främst måste bestämmelserna om försäkringsrätt i lagen om försäkringsdomstolar upphävas och erforderliga övergångsregler utfärdas. Lagen om försäkringsdomstolar kommer då, efter vissa justeringar av de i dag gällande gemensamma bestämmelserna, att handla enbart om försäkringsöverdomstolen och bör ges ett annat namn. I lagen om allmänna förvaltningsdomstolar erfordras vissa tillägg för att klargöra instansordningen mellan domstolarna samt kompetensfördelningen mellan regeringsrätten och försäkringsöverdomstolen. Liknande följdändringar måste göras också i förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Med hänsyn till målutvecklingen i försäkringsrätterna och till domstolarnas personal är det av stor vikt att den nya instansordningen genomförs vid den i principbeslutet fastställda tidpunkten, nämligen den 1 juli 1991.

Som jag tidigare nämnt bör mål som vid ikraftträdandet redan finns i försäkringsrätt handläggas enligt de äldre bestämmelserna. En sådan ordning kan under en övergångsperiod medföra att en klagande inte med säkerhet vet om ärendet kommer att överprövas av försäkringsrätt eller länsrätt. Ett lämpligt förfarande kan därför övergångsvis vara att den domstol som har mottagit målet underrättar klaganden om var målet handläggs. Detta kan regleras i förordningsform.

2.1.3 Övergångslösningen

Mitt förslag: De tre försäkringsrätterna samordnas administrativt med kammarrätterna i Stockholm, Sundsvall och Jönköping under en övergångstid på sannolikt ett år.

Förslaget i promemorian: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Försäkringsrätten för Mellansverige, försäkringsrätten för Södra Sverige och Sveriges domareförbund menar att försäkringsrätterna bör upphöra redan i samband med att den nya instansordningen träder i kraft. Kammarrätten i Stockholm ansluter sig till denna ståndpunkt, om försäkringsrätternas balanser anses kunna föras över till länsrätt. Övriga remissinstanser har ställt sig positiva till förslaget till övergångslösning eller lämnat det utan erinran. Försäkringsrätten för Norra Sverige har särskilt påpekat vikten av utbytestjänstgöring mellan domstolarna.

Skälen för mitt förslag: Som jag tidigare framhållit borde ett av syftena med reformen - en bättre rekrytering - kunna uppnås redan under den övergångsperiod som behövs för att nedbringa försäkringsrätternas balanser. Detta kan ske genom en administrativ samordning mellan försäkringsrät-

terna och kammarrätterna. En sådan övergångsvis gällande samordning bör begränsas till den för varje försäkringsrätt närmast belägna kammarrätten.

Det av vissa remissinstanser framförda förslaget att fördela försäkringsrätternas ineliggande mål på länsrätterna eller kammarrätterna kan vid första påseende verka tilltalande. Som jag ser det väger emellertid fördelarna med en sådan ordning inte upp de betydande nackdelar som den är förenad med. Promemorians förslag till övergångslösning, som vunnit anslutning från de flesta remissinstanserna, är enligt min mening bättre ägnat att främja ett smidigt och säkert genomförande av reformen. Förslaget möjliggör en successiv uppbyggnad av länsrätternas och kammarrätternas organisation och kompetens för de nya målen, samtidigt som försäkringsrätternas återstående resurser kan inriktas på att nedbringa antalet oavgjorda, äldre mål. Jag förordar alltså promemorians övergångslösning.

På en punkt finns det emellertid anledning att modifiera den i promemorian förordade lösningen. Det gäller frågan om vid vilken tidpunkt den nya instansordningen skall börja tillämpas. För att balansökningen vid försäkringsrätterna skall brytas så snart som möjligt bör enligt min mening den nya ordningen börja tillämpas omedelbart vid ikraftträdandet och också på mål där försäkringskassans beslut fattats dessförinnan men där målet inte kommit in till försäkringsrätten före ikraftträdandet. Genom att måltillflödet till försäkringsrätterna härigenom stryps redan den 1 juli 1991 minskar i ganska väsentlig mån antalet mål som försäkringsrätterna har att handlägga under övergångstiden jämfört med promemorieförslaget.

Att bara tre av kammarrätterna direkt berörs av övergångslösningen bör självfallet inte hindra kammarrätten i Göteborg från att aktivt medverka till utbytestjänstgöring och annat samarbete som bidrar till en successiv och ömsesidig kompetensuppbyggnad. Över huvud taget är det angeläget att det snabbt - redan före den 1 juli 1991 - inleds en utbytestjänstgöring på så många håll som möjligt.

Den organisatoriska lösning som under övergångstiden skall gälla för samordningen mellan försäkringsrätterna och kammarrätterna kan sägas ha en förebild i förhållandet mellan tingsrätt och fastighetsdomstol på den allmänna domstolssidan. Det innebär att kammarrätterna i Stockholm, Sundsvall och Jönköping får ett administrativt ansvar för försäkringsrätterna som kvarstår som särskilda domstolar, var och en med sin domkrets och med de regler för domförhet m.m. som framgår av lagen om försäkringsdomstolar. Lagtekniskt sker detta genom att vissa övergångsbestämmelser får ansluta till den lagen.

Mitt förslag förutsätter alltså att de samordnade domstolarna administrativt kommer att utgöra en enhet. De domare, fiskaler, föredragande och aspiranter som finns i domstolarna då reformen genomförs behåller dock tills vidare sin hemvist inom resp. organisation. Under övergångstiden förblir försäkringsrättsrådet domare i försäkringsrätten, kammarrättsrådet förblir domare i kammarrätten etc. Jag vill emellertid understryka att det

samtidigt blir en utomordentligt angelägen uppgift för den administrativa ledningen - i första hand kammarrättspresidenten och chefen för försäkringsrätten - att verka för att de samlade personalresurserna utnyttjas på bästa sätt i hela organisationen. Det är sålunda enligt min mening av stor vikt att de äldre socialförsäkringsmålen som ligger kvar i försäkringsrätterna prioriteras under övergångstiden. Det är också en betydelsefull uppgift att verka för att främst juristpersonalen på ömse håll frivilligt skaffar sig erfarenhet av de olika måltyperna.

Det är naturligt att kammarrättspresidenten - bl.a. med hänsyn till sitt ansvar för domarförsörjningen i länsrätterna - är den som blir chef för hela verksamheten. Men självfallet måste han verka i nära samarbete med försäkringsrättens chef.

Systemet med en tillfällig administrativ samordning kan enbart behållas en kortare tid. Såvitt jag nu kan bedöma bör övergångstiden, liksom försäkringsrätterna, upphöra den 1 juli 1992. Regeringen bör emellertid inhämta riksdagens bemyndigande att besluta om tidpunkten.

2.2 Processuella frågor

2.2.1 Domförhet

Mitt förslag: Länsrätt skall i socialförsäkringsmål vara domför med en yrkesdomare och tre nämndemän. Kammarrätt skall i dessa mål ha sammansättningen tre yrkesdomare och två nämndemän.

Förslaget i promemorian: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Försäkringskassförbundet har framfört kritik mot en domförhetsregel för länsrätt med endast en yrkesdomare och nämndemän. Enligt kammarrätten i Sundsvall saknas det skäl för att nämndemän skall ingå i kammarrätt. Övriga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller inte kommenterat det särskilt.

Skälen för mitt förslag: Försäkringsrätt är domför med tre ledamöter som är försäkringsrättsråd eller försäkringsrättsassessorer. Härutöver skall två nämndemän ingå i rätten vid prövning av besvär över beslut som i allmän försäkringskassa har avgjorts av socialförsäkringsnämnd och beslut enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd eller motsvarande äldre bestämmelser.

Domförhetsreglerna i försäkringsrätterna har bestämts utifrån bl.a. förutsättningen att dessa domstolar utgör den enda domstolsinstansen före försäkringsöverdomstolen. Med den av mig förordade instansordningen är det naturligt att låta de domförhetsregler som för närvarande gäller för

länsrätt och som innebär att länsrätten normalt dömer med en lagfaren domare och tre nämndemän bli utgångspunkten för övervägandena i domförhetsfrågan. Med den sammansättningen kan målavverkningen per juristdomare öka, samtidigt som lekmannainflytandet förstärks.

Mot en domförhet med endast en yrkesdomare jämte nämndemän har under remissbehandlingen anförts att socialförsäkringsmålen i många fall innehåller svåra bedömnings- och skälighetsfrågor. Länsrätterna handlägger emellertid redan nu mål, även exempelvis de mest komplicerade skattemål och mål enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, med en yrkesdomare och nämndemän. I tingsrätt handläggs de allra flesta målen av en yrkesdomare ensam eller med nämndemän. En sammansättning med en yrkesdomare och tre nämndemän är därför enligt min uppfattning fullt godtagbar från rättssäkerhetssynpunkt, särskilt då ytterligare en domstolsinstans, kammarrätten, tillkommer före försäkringsöverdomstolen.

Nämndemannamedverkan är värdefull i socialförsäkringsmålen. Särskilt med tanke på att icke lagfarna ledamöter skall delta såväl i länsrätt som i försäkringsöverdomstolen saknas det enligt min mening skäl att för kammarrätten nu överväga annan sammansättning vid avgörande av socialförsäkringsmål än den som normalt används för försäkringsrätt enligt nuvarande ordning, dvs. tre yrkesdomare och två nämndemän. Jag är medveten om att detta innebär en viss utvidgning av lekmannamedverkan på denna nivå.

För närvarande får en försäkringsrättsdomare ensam pröva vissa mål där värdet av en förmån understiger 2 500 kr. Utrymmet för ensamdomarhandläggning är dock i praktiken begränsat; det avgörs bara ca 200 sådana mål om året. Jag finner i vart fall i ett inledningsskede inte skäl att överföra ensamdomarregeln till lagen om allmänna förvaltningsdomstolar såvitt avser länsrättsprövningen. Att det kommer att finnas ett visst, begränsat utrymme för handläggning med ensamdomare i länsrätt följer av 18 § lagen om allmänna förvaltningsdomstolar.

2.2.2 Nämndemän

Mitt förslag: Sådana uppdrag att vara nämndeman i försäkringsrätt som inte löpt ut när reformen träder i kraft skall gälla som uppdrag att vara nämndeman antingen i länsrätt eller kammarrätt. Samtidigt skall uppdraget i försäkringsrätt kvarstå.

Förslaget i promemorian: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Förslaget har lämnats utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Nämndemän medverkar i rättskipningen i såväl försäkringsrätt som länsrätt och kammarrätt. Antalet nämndemän i försäk-

ringsrätterna är 142. I länsrätterna finns 978 nämndemän och i kammarrätterna 150. Den genomsnittliga tjänstgöringsfrekvensen för nämndemän i försäkringsrätt och länsrätt är nio dagar och i kammarrätt fem dagar om året.

Sättet att välja nämndemän är lika för försäkringsrätt, länsrätt och kammarrätt. Jag ser ingen anledning att ändra de bestämmelser som reglerar detta. Samtidigt är det emellertid angeläget att vid en integration bevara den erfarenhet och kompetens som nämndemännen i försäkringsrätterna har. Detta bör underlättas genom en smidig övergångsordning av innebörd att ett uppdrag att vara nämndeman i försäkringsrätt som inte har löpt ut när reformen träder i kraft den 1 juli 1991 gäller som uppdrag att vara nämndeman i antingen länsrätt eller kammarrätt. Samtidigt bör uppdraget i försäkringsrätt kvarstå under återstoden av mandatperioden. En bestämmelse härom kan intas i en övergångsbestämmelse till de ändringar som föreslås i lagen om försäkringsdomstolar.

Den föreslagna ordningen innebär på sikt att nämndemännen från försäkringsrätterna tjänstgör inom länsrättens resp. kammarrättens hela målområde. Det kan emellertid vara lämpligt att i ett inledningsskede företrädesvis utnyttja nämndemännen med försäkringsrättsbakgrund i socialförsäkringsmålen i länsrätt och kammarrätt.

De i lagen om försäkringsdomstolar angivna begränsningarna i behörigheten att vara nämndeman i försäkringsrätt bör föras över till lagen om allmänna förvaltningsdomstolar.

Det bör ankomma på resp. kammarrätt att för återstående mandatperiod fördela försäkringsrättsnämndemännen inom sin domkrets mellan länsrätterna och kammarrätten.

2.2.3 Omprövning

Min bedömning: Inga ändringar görs nu i fråga om reglerna för omprövning i socialförsäkringsmål.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Olika åsikter har framförts beträffande omprövning av beslut i försäkringskassa. LO och TCO har pekat på att omprövning förlänger handläggningstiden för mål där beslutet inte ändras. Försäkringskassaförbundet har instämt i den bedömning som gjorts i promemorian. Riksförsäkringsverket har föreslagit att också andra omprövningsregler på socialförsäkringsområdet avskaffas. Försäkringsöverdomstolen, kammarrätten i Sundsvall samt flera länsrätter har däremot förordat att omprövningsförfarandet utvidgas.

Skälen för min bedömning: Domstolsverket och riksförsäkringsverket fick i oktober 1989 ett regeringsuppdrag att utvärdera de från och med

år 1988 gällande reglerna för omprövning och överklagande av de allmänna försäkringskassornas beslut. Uppdraget har redovisats i rapporten Kortare handläggningstider vid bl.a. omprövning och överklagande inom socialförsäkringen (DV Rapport 1990:1;RFV anser 1990:1). I rapporten har domstolsverket bl.a. föreslagit att beslut av socialförsäkringsnämnd, som överklagas av den försäkrade, skall omprövas av nämnden innan saken går vidare till försäkringsrätt. Riksförsäkringsverket har inte anslutit sig till domstolsverkets förslag.

Domstolsverkets förslag om att återinföra omprövning av socialförsäkringsnämnds beslut har lämnats mot bakgrund av den målökning som uppstod i försäkringsrätterna då omprövningen slopades. Förslaget har vidare sin utgångspunkt i den nuvarande instansordningen. Den av mig förordade reformen kommer att innebära att en försäkringskassas beslut kan komma att överprövas av tre domstolsinstanser. Jag anser att det mot denna bakgrund saknas skäl att nu ändra omprövningsreglerna. Jag vill emellertid erinra om att domstolsutredningen vid sin översyn av förvaltningsprocesslagen också kommer att uppmärksamma omprövningsreglerna i bl.a. förvaltningslagen.

2.2.4 Riksförsäkringsverkets roll

Min bedömning: Inga nya regler föreslås i fråga om partsställningen i socialförsäkringsmål.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Riksrevisionsverket, försäkringsrätten för Mellan-sverige, försäkringsrätten för Södra Sverige och flera länsrätter har pekat på fördelarna med tvåpartsprocess. Försäkringskassaförbundet anser att försäkringskassorna bör få ställning av part, om promemorieförslaget genomförs. Flera remissinstanser har betonat vikten av att riksförsäkringsverket efter reformen noga följer domstolarnas praxis. Riksförsäkringsverket menar däremot att reformen inte medför någon större förändring för verkets möjligheter att följa praxis. Verket avvisar tanken på att försäkringskassorna görs till part.

Skälen för min bedömning: Enligt 20 kap. 12 § lagen (1962:381) om allmän försäkring har riksförsäkringsverket att verka för att bestämmelserna om den allmänna försäkringen tillämpas likformigt och rättvist. Verket får, även till förmån för enskild part, bl.a. överklaga försäkringsrätts och allmän försäkringskassas beslut. I mål där en enskild part hos försäkringsrätten överklagar en allmän försäkringskassas beslut bestämmer riksförsäkringsverket om verket skall vara part i målet. Även om riksförsäkringsverket beslutat att inte vara part, får försäkringsrätten förelägga verket att svara i målet, om det finns särskilda skäl. Om en

enskild part överklagar försäkringsrättens beslut, är verket alltid motpart.

Ett viktigt inslag i domstolsutredningens översyn av förvaltningsprocesslagen rör frågan om systemet med tvåpartsprocess bör utvidgas. Som jag tidigare nämnt kommer utredningen att redovisa sitt uppdrag före utgången av år 1991. Någon särlösning för socialförsäkringsmålen bör enligt min mening inte tas fram nu.

Till skillnad från riksförsäkringsverket tror jag att den föreslagna reformen, särskilt inledningsvis, kan försvåra för riksförsäkringsverket att aktivt bevaka domstolarnas praxis. Ett alternativ som framförs i promemorian och som enligt min mening kan vara värt att överväga är att försäkringskassorna i större utsträckning än nu biträder riksförsäkringsverket på denna punkt. Det finns därutöver skäl att med uppmärksamhet följa reformens inverkan på hur riksförsäkringsverket genom sin ombudsavdelning förmår fullgöra sin betydelsefulla uppgift att medverka till en likformig och rättvis rättstillämpning inom socialförsäkringsområdet.

2.3 Dimensionering

2.3.1 Avverkningstakt

Min bedömning: Antalet årligen avgjorda socialförsäkringsmål kan antas öka i den nya organisationen.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Några remissinstanser anser att promemorians beräkning av målavverkningen är alltför optimistisk. Andra har lämnat beräkningen utan erinran.

Skälen för min bedömning: Vid resurstilldelning tillämpar domstolsverket vissa dimensioneringsnormer för länsrätterna. En utgångspunkt är att en rådman med två handläggare årligen bör kunna avverka ca 1 000 mål. Under år 1989 var den genomsnittliga målavverkningen 1 031 mål per rådmansrotel i de icke avdelningsindelade länsrätterna och 1 086 mål i de tre avdelningsindelade länsrätterna.

När det gäller socialförsäkringsmålen blir en första fråga efter vilka principer det tillkommande personalbehovet på länsrätterna bör beräknas. Socialförsäkringsmålens komplexitet talar enligt min mening för att förhållandet mellan domaresurser och handläggaresurser bör förskjutas i riktning mot fler domare och färre handläggare. I samma riktning talar också att antalet domare som kan rekryteras från försäkringsrätterna är avsevärt större än antalet handläggare. Som anges i promemorian bör man

därför vid dimensioneringen, i stället för den i länsrätt vanliga indelningen med en domare och två handläggare på en rådmansrotel, för socialförsäkringsmålen kunna räkna med en domare, en handläggare och 0,25 notarie. Detta utesluter naturligtvis inte att sammansättningen i praktiken kan bli en annan, om t.ex. lokala förhållanden talar för det.

I den tidigare nämnda rapporten (DV Rapport 1988:5) räknade domstolsverket med att en rotel med en rådmann och en handläggare skulle kunna avverka 200 socialförsäkringsmål om året. Vid den omorganisation som nu är i fråga bör kapaciteten kunna bli större. Länsrätterna kommer nämligen inte att överta försäkringsrätternas balanser med de extra resurskrav som fordras för att på ett och samma ställe hantera en stor mängd äldre, ofta komplicerade, socialförsäkringsmål. Länsrätterna kommer i stället att kunna ta i tu med och avgöra målen snabbt. Med den domförhållningsregel jag förordat kommer en domare i länsrätt inte heller att behöva sätta av tid för att medverka i mål på andra domares rotlar. Den på senare tid minskade ändringsfrekvensen tyder på att rättspraxis stabiliserats, något som bör underlätta dömandet. Till skillnad från vissa remissinstanser anser jag därför promemorians antagande att en domare, en handläggare och 0,25 notarie bör kunna avgöra minst 300 mål om året vara rimligt. Till detta kommer 0,5 biträde.

Beräkningarna för kammarrätternas del bör som utgångspunkt ha nuvarande avverkningstakt i försäkringsrätt. År 1989 avgjorde en försäkringsrättsavdelning i genomsnitt (7 924 mål : 12 avd.) 660 mål. För år 1990 sjönk avverkningen till (8 035 mål : 13 avd.) 618 mål, främst på grund av bristen på föredragande.

De socialförsäkringsmål som överklagas till kammarrätterna från länsrätterna kommer att vara i ett bättre skick än de mål som försäkringsrätterna nu får från försäkringskassorna och riksförsäkringsverket. Länsrätten kommer att ha strukturerat och utrett målen. Rekryteringssituationen bör bli bättre i kammarrätterna än i försäkringsrätterna och alla tjänster bör kunna bli besatta. Det finns därför enligt min mening anledning att räkna med att avverkningskapaciteten i kammarrätterna blir avsevärt större än i försäkringsrätterna. Det är fullt rimligt att tänka sig att en kammarrättsavdelning, som inte har några balanser av mål och som är specialiserad på socialförsäkringsmål, efter vissa initialsvårigheter kan avgöra omkring 900 sådana mål om året.

Det är självfallet inte möjligt att på detta stadium med någon fullständig visshet uttala sig om avverknings takten i länsrätt och kammarrätt. Jag har velat göra dessa uttalanden närmast för att kunna bedöma vilka totala personalresurser som vid reformen bör tillföras den nya organisationen. Utan tvekan får man räkna med lokala variationer både då det gäller avverknings takten och arbetets uppläggning. Det bör ankomma på domstolsverket att tillsammans med domstolarna följa upp resultatet.

Min bedömning: Den nuvarande överklagandefrekvensen till försäkringsdomstolarna bör läggas till grund för dimensioneringen av länsrätterna och kammarrätterna. Antalet mål till försäkringsöverdomstolen kommer att minska.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Försäkringsöverdomstolen menar att överklagandefrekvensen är för högt uppskattad. Övriga remissinstanser har lämnat bedömningen i promemorian utan erinran.

Skälen för min bedömning: Andelen mål som överklagas från försäkringsrätterna till försäkringsöverdomstolen var i början av 1980-talet 17 %, steg till 25 % vid mitten av 1980-talet och var år 1990 uppe i 33 %. Vad denna höga överklagandefrekvens beror på är inte helt lätt att reda ut. Så mycket står dock klart att en del av ökningen beror på att en ny målgrupp - bilstöd till handikappade - tillkommit och på att andelen försäkringsrättsavgöranden som gått den enskilde emot har ökat.

Det finns emellertid enligt min mening inte anledning att tro att benägenheten att överklaga på sikt kommer att ligga på 1990 års höga nivå. Försiktigheten bjuder likväl att man inför tillkomsten av en ny instansordning tar det säkra före det osäkra. Vid dimensioneringen av den nya organisationen utgår jag därför från att överklagandefrekvensen i ledet länsrätt - kammarrätt kommer att ligga på denna nivå. Det får ankomma på domstolsverket att följa den faktiska utvecklingen.

Överklagandefrekvensen i ledet kammarrätt - försäkringsöverdomstolen är än mer svårbedömd. Det står dock klart att antalet mål till överdomstolen vid i övrigt oförändrade förhållanden kommer att minska om målen dessförinnan har prövats i två domstolsinstanser. Dessa effekter är emellertid långsiktiga och påverkar inte försäkringsöverdomstolens arbetsbörda omedelbart vid reformen.

2.3.3 Länsrätterna

Min bedömning: Länsrätterna bör byggas ut successivt under perioden juli 1991 - juni 1992 för att ta hand om socialförsäkringsmålen. Utbyggnaden bör samordnas med den utbyggnad som motiveras av de nya målen om psykiatrisk tvångsvård.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Bedömningen har - med undantag av normen för dimensionering - i sina huvuddrag lämnats utan erinran. Flera remissinstanser har dock påpekat vikten av att domstolarna tillförs personal i god tid.

Skälen för min bedömning: Rotlar för socialförsäkringsmål kan med den övergångslösning som jag föreslagit byggas upp successivt i länsrätterna. Den första tiden efter reformgenomförandet kommer i de flesta länsrätter antalet mål som är klara att avgöras inte att motivera inrättandet av en hel rotel.

Redan från början kan dock socialförsäkringsmål komma in som kräver omedelbara åtgärder, t.ex. förtursmål och interimistiska frågor. Genom samarbete länsrätterna emellan eller med kammarrätt/försäkringsrätt bör domarpersonal med erforderligt kunnande på socialförsäkringsområdet kunna ställas till länsrättens förfogande för detta ändamål.

För länsrätterna i Stockholms, Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län blir måltillströmningen så stor att socialförsäkringskompetens bör finnas redan från början eller i vart fall tidigt under hösten 1991. I övrigt bör inriktningen vara att de nya länsrättsrotlarna byggs upp successivt under tiden oktober 1991 - juni 1992. Tillsättningsbeslut beträffande de nya tjänsterna i länsrätt bör dock av hänsyn till personalen meddelas på ett tidigare stadium (se avsnitt 2.7).

För några enstaka länsrätter kommer socialförsäkringsmålen att bli så få att de inte ens på längre sikt motiverar några nya tjänster. Det är särskilt angeläget att domare från sådana länsrätter kan tjänstgöra en tid i försäkringsrätt innan instansordningen ändras för att på så sätt få erfarenhet av socialförsäkringsmål. På längre sikt, när kammarrätts- och länsrättsdomarna överlag förvärvat erfarenhet av dessa mål, bortfaller problemet.

Under samma period som reformen genomförs kommer länsrätterna att behöva resurstillskott även för mål om psykiatrisk tvångsvård. Dimensioneringen av länsrätterna i anledning av socialförsäkringsreformen bör samordnas med och innefatta även psykiatrimålen. På lite längre sikt kan länsrätterna som ett resultat av domstolsutredningens arbete komma att få ett tillskott av mål som nu överklagas direkt till kammarrätt. Skattemålen kan däremot förväntas minska i antal. Den slutliga effekten för länsrätterna av de i olika riktning verkande reformerna låter sig för dagen inte bestämmas.

I promemorian redovisas vissa preliminära beräkningar som domstolsverket gjort av det samlade resursbehovet på grund av socialförsäkringsmålen och psykiatrimålen. Verkets bedömning mynnar ut i att det för de mål som tillkommer på grund av de båda reformerna åtgår ca 60 domarrotlar. Jag har ingen anledning att ifrågasätta dessa beräkningar.

Detta betyder att länsrätterna behöver byggas ut väsentligt under perioden juli 1991 - juni 1992. En sådan utbyggnad kommer att ställa stora krav på organisation, utbildning m.m. Samtidigt ger utbyggnaden av läns-

rätterna och kammarrätterna (avsnitt 2.3.4) goda förutsättningar för att ordna fortsatt arbete för försäkringsrättspersonalen.

När jag i det föregående har talat om rotlar för socialförsäkringsmål är det i första hand fråga om att finna en grund för dimensioneringen av länsrätterna. Goda skäl talar för att socialförsäkringsmålen i ett övergångsskede handläggs som specialmål och lottas på särskilda rotlar. På längre sikt är det självfallet önskvärt att alla eller flertalet av länsrättsdomarna kan döma också i dessa mål liksom att de domare som kommer från försäkringsrätt kan döma i andra mål. Hur övergångsfrågorna löses måste avgöras med hänsyn till förhållandena i den enskilda domstolen.

2.3.4 Kammarrätterna

Min bedömning: Delar av kammarrättens i Sundsvall verksamhet bör förläggas till Umeå. Domkretsindelningen bör justeras så att Skaraborgs län tillförs domkretsen för kammarrätten i Jönköping. Kammarrätterna bör tills vidare byggas ut med totalt sju avdelningar på grund av socialförsäkringsmålen och psykiatrimålen.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Bedömningen har - med undantag av normen för dimensionering - i sina huvuddrag lämnats utan erinran.

Skälen för min bedömning: Enligt promemorian motiverar socialförsäkringsmålen följande förstärkningar i kammarrätterna med nuvarande domkretsar.

Kammarrätt	Antal socialförsäkringsmål	Antal avdelningar
Stockholm	+ 1 200	+ 1,3
Göteborg	+ 1 150	+ 1,3
Sundsvall (Umeå)	+ 750	+ 0,8
Jönköping	+ 550	+ 0,6
	+ 3 650	+ 4,0

Vid dimensioneringen av kammarrätterna bör enligt promemorian även beaktas de mål om psykiatrisk tvångsvård som tillförs de allmänna förvaltningsdomstolarna fr.o.m. den 1 januari 1992. Dessa mål har i det lagstiftningsärendet beräknats till 7 000 - 8 000 om året och överklagandefrekvensen till kammarrätterna till 10 %. För att avgöra ca 700 sådana mål i kammarrätterna kan beräknas en resursåtgång på 1-2 avdelningar.

De fortsatta beräkningarna görs med utgångspunkt i ett behov av 1,5 avdelningar för hela landet. Prop. 1990/91:80

Det är av många skäl svårt att driva kammarrättsverksamhet på en ort med ett målunderlag för endast 0,8 avdelningar, vilket skulle bli fallet om man i Umeå endast skulle handlägga socialförsäkringsmål. Samtidigt talar starka skäl för fortsatt verksamhet där. Jag delar därför bedömningen i promemorian att både personalsociala skäl och de geografiska avstånden i Övre Norrland talar för att målunderlaget i Umeå förstärks. Detta bör, som föreslagits, ske genom att man i Umeå får handlägga alla kammarrättsmål från Västerbottens och Norrbottens län. Härigenom fördubblas målunderlaget för Umeås del. Åtminstone tills vidare bör verksamheten organiseras som en filial till kammarrätten i Sundsvall.

I enlighet med vad som sägs i promemorian bör vid omorganisationen särskild hänsyn tas till personalen vid försäkringsrätten i Huskvarna eftersom resursbehovet för kammarrätten i Jönköping endast motsvarar en mindre del av försäkringsrättens nuvarande organisation. I domstolsverkets rapport 1990:2 väcktes tanken på att justera domkretsindelningen så att Skaraborgs län, som nu hör under kammarrätten i Göteborg, tillförs domkretsen för kammarrätten i Jönköping. En sådan åtgärd skulle inte bara ha personalsociala fördelar. Den gör det också lättare att lösa lokalfrågan för kammarrätten i Göteborg. Men det finns inte anledning att genomföra domkretsändringen under övergångsperioden.

Resultatet av förändringarna skulle leda till justeringar av kammarrätternas resursbehov - mätt i avdelningar - enligt följande uppställning.

Verksamhetsort	Socialförs.-mål	Psykiatri-mål	Övriga mål	Resursbehov
Stockholm	+ 1,3	+ 0,5		+ 1,8
Göteborg	+ 1,1	+ 0,4	- 0,5	+ 1,0
Sundsvall	+ 0,5	+ 0,2	- 1,3	- 0,6
Umeå	+ 0,4	+ 0,1	+ 1,3	+ 1,8
Jönköping	+ 0,7	+ 0,3	+ 0,5	+ 1,5
	+ 4,0	+ 1,5		+ 5,5

Det kommer, som jag tidigare påpekat, med all sannolikhet att finnas socialförsäkringsmål som måste föras över från försäkringsrätterna till kammarrätterna efter övergångsperioden. Det är inte minst för de försäkrades skull utomordentligt angeläget att dessa mål kan avgöras utan dröjsmål.

Mot denna bakgrund räknar jag med att kammarrätterna för att möta tillströmningen av socialförsäkringsmål och psykiatrimål behöver byggas ut åtminstone temporärt med sju avdelningar.

Envar av kammarrätterna i Stockholm, Sundsvall (Umeåfilialen) och Jönköping bör enligt min mening tillföras två avdelningar samt kammarrätten i Göteborg en avdelning. Med hänsyn till den osäkerhet som råder beträffande måltillströmningen på sikt kan det finnas skäl att organisera några avdelningar som extraavdelningar som inrättas för begränsad tid.

2.4 Personal

2.4.1 Ordinarie domare

Min bedömning: De ordinarie domarna i försäkringsrätterna får förtur till de ordinarie domartjänster som inrättas i anledning av reformen.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i allmänhet anslutit sig till promemorians uppfattning i förtursfrågan. Flera har dock kommenterat de synpunkter som utvecklats i promemorian rörande tillämpningen av bestämmelsen i 11 kap. 5 § regeringsformen om ordinarie domares förflyttningsskyldighet. Bl.a. har försäkringsrätten för Mellansverige gjort gällande att en ordförande i försäkringsrätt bör vara berättigad till en tjänst som lagman och en vice ordförande i försäkringsrätt berättigad till en tjänst som vice ordförande i kammarrätt eller som chefsrådmann i länsrätt.

Skälen för min bedömning: I försäkringsrätterna finns 34 ordinarie domare, varav 14 i försäkringsrätten för Mellansverige, 14 i försäkringsrätten för Södra Sverige och 6 i försäkringsrätten för Norra Sverige.

Försäkringsrättsråden är ordinarie domare. De omfattas därför av bestämmelsen i 11 kap. 5 § regeringsformen enligt vilken ordinarie domare får förflyttas till annan jämställd tjänst, om det påkallas av organisatoriska skäl. Enligt lagrummets förarbeten är det ett villkor att domaruppgifterna är väsentligen likartade i de båda tjänsterna. Förflytning från allmän domstol till förvaltningsdomstol och omvänt är enligt förarbetena inte tillåten mot vederbörandes vilja. Däremot anses hinder inte möta mot en förflytning från överrätt till underrätt.

Försäkringsrätterna är förvaltningsdomstolar. Arten av domaruppgifter är väsentligen likartade i försäkringsrätterna och de allmänna förvaltningsdomstolarna. De innebär i de flesta fall en överprövning av förvaltnings-

myndighets beslut. Som sägs i promemorian torde det därför inte råda någon tvekan om att det i princip finns en förflyttningsskyldighet för de ordinarie domarna från försäkringsrätterna till de allmänna förvaltningsdomstolarna, om en omorganisation så kräver.

Det andra villkoret som enligt förarbetena skall uppfyllas är att det skall vara fråga om en förflyttning till en domartjänst med samma eller i huvudsak samma löneställning.

Regeln i 11 kap. 5 § regeringsformen innebär således att regeringen vid en reform som den förestående får förflytta en ordinarie domare i försäkringsrätt till en tjänst som vad gäller lön och domaruppgifter är väsentligen likartad med den innehavda tjänsten. Försäkringsrättsråden bör därför få förtur till de domartjänster som inrättas i länsrätterna och kammarrätterna med anledning av reformen.

Om det visar sig nödvändigt för att tillgodose de krav på den nya domartjänsten som regeringsformen ställer, kan saken lösas genom att personliga tjänster inrättas på erforderlig nivå.

Från några remissinstanser har framförts att ett försäkringsrättsråd som utnämns till kammarrättsråd eller rådmän i länsrätt inte bör få behörighet att döma inom kammarrätternas och länsrätternas hela målområde. Det kan emellertid knappast komma i fråga att genom särskilda bestämmelser begränsa en ordinarie domares behörighet. Däremot är det självfallet angeläget att försäkringsrättsråden vid behov sätter sig in i de nya måltyperna. Motsvarande gäller givetvis för kammarrättsråd och rådmän i fråga om socialförsäkringsmålen. För detta, som i princip är en arbetsledningsfråga, ansvarar domstolschefen.

2.4.2 Övriga jurister

Min bedömning: Försäkringsrättsassessorerna bör i allmänhet förordnas till kammarrättsassessorer när reformen genomförs. De bör som regel tjänstgöra i kammarrätt innan de i länsrätt får handlägga mål inom länsrätternas nuvarande målområde. En föredragande i försäkringsrätt som bedömts lämplig för fortsatt domarutbildning blir kammarrättsfiskal. Övriga föredragande bör förordnas till kammarrättsfiskalsaspiranter.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer i huvudsak med min.
Remissinstanserna: Kammarrätterna i Stockholm, Sundsvall och Jönköping anser att försäkringsrättsassessorerna bör adjungera i kammarrätt innan de får bli kammarrättsassessorer. Enligt försäkringsöverdomstolen bör en försäkringsrättsassessor inte med automatik bli behörig att döma i socialförsäkringsmål i länsrätt. Försäkringsrätten för Mellansverige anser däremot att det inte är nödvändigt med adjunktion för försäkrings-

rättsassessorerna. Försäkringsrätten har vidare förordnat att också försäkringsrättsassessorerna får förtur till de ordinarie domartjänster som inrättas med anledning av reformen.

Skälen för min bedömning: I försäkringsrätterna finns för närvarande (45 + 23 + 6) 74 *försäkringsrättsassessorer*.

Enligt promemorian bör försäkringsrättsassessorerna redan den 1 juli 1991 få nya tjänster som kammarrättsassessorer. Detta bör också enligt min mening vara huvudregeln. Jag vill dock modifiera den på det sättet att den som blivit försäkringsrättsassessor på kortare tid än det normalt tar att bli kammarrättsassessor inte automatiskt bör förordnas till kammarrättsassessor. Vid reformgenomförandet blir det också en viktig uppgift att fördela assessorstjänsterna mellan kammarrätterna i den slutliga organisationen, så att det blir ett lämpligt förhållande mellan antalet ordinarie och icke ordinarie domare inom respektive kammarrätts domkrets.

En försäkringsrättsassessor kan redan enligt gällande bestämmelser adjungeras i alla typer av mål i kammarrätt. En försäkringsrättsassessor bör därför i och med förordnandet som kammarrättsassessor bli behörig att tjänstgöra som ledamot i kammarrätten i alla typer mål.

Försäkringsrättsassessorn har erfarenhet av kollegialt dömande men har i allmänhet ringa eller ingen erfarenhet av att döma som ensam yrkesdomare. Detta bör inte påverka assessorns behörighet att döma ensam eller med nämndemän i länsrätt inom hela socialförsäkringsområdet. Men självfallet bör tilldelning av mål ske med beaktande av domarens erfarenhet och kompetens.

Länsrättens målområde i övrigt har försäkringsrättsassessorerna däremot ofta ingen erfarenhet av. Jag instämmer därför i promemorians slutsats att sådana assessorer i allmänhet bör tjänstgöra en tid i kammarrätt innan de börjar döma i länsrätt i de för dem nya måltyperna.

Till skillnad från försäkringsrätten för Mellansverige anser jag att någon förtur till ordinarie domartjänster inte kan ges till försäkringsrättsassessorer för sådana tjänster som inrättas på grund av reformen. Detta utesluter inte att försäkringsrättsassessorer med tillämpning av sedvanliga tjänstetillsättningsprinciper kan utnännas på tjänster som inte har blivit besatta med ordinarie domare från försäkringsrätterna. För självfallet måste i denna situation väl vitsordad tjänstgöring i försäkringsrätt räknas som en särskild merit i tillsättningsärendena.

I försäkringsrätterna finns för närvarande (16 + 13 + 2) 31 *föredragande*.

Den som tjänstgjort som föredragande i försäkringsrätt i ett år har av försäkringsrätten normalt prövats för fortsatt domarutbildning. Har försäkringsrätten bedömt föredraganden som lämplig för fortsatt domarutbildning, bör föredraganden redan den 1 juli 1991 kunna förordnas till kammarrättsfiskal. Sedan fiskalen under viss tid vunnit erfarenhet av kammarrättens målområde bör fiskalen av kammarrätten kunna förordnas att fullgöra underrättstjänstgöring som fiskal i länsrätt och därefter gå vidare i domarutbildningen.

Föredragande som tjänstgjort kortare tid än ett år i försäkringsrätt bör vid ikraftträdandet förordnas till kammarrättsfiskalsaspirant. Prop. 1990/91:80

2.4.3 Icke lagfarna yrkesdomare

Mitt förslag: De icke lagfarna försäkringsrättsassessorerna blir behöriga att tjänstgöra som ledamöter i kammarrätt i socialförsäkringsmål.

Förslaget i promemorian: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Förslaget har lämnats utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Yrkesdomare i såväl försäkringsrätt som kammarrätt skall numera alltid vara lagfarna. År 1987 upphävdes en dittills för försäkringsrätt gällande regel att den som hade god kännedom om socialförsäkringslagstiftningen kunde utses till försäkringsrättsråd eller försäkringsrättsassessor, trots att han inte var lagfaren, om särskilda skäl förelåg. Samtidigt infördes en övergångsregel, enligt vilken äldre bestämmelser fortfarande skall tillämpas för den som har utnämnts före ikraftträdandet.

I försäkringsrätterna finns i dag tre domare som omfattas av övergångsbestämmelsen. De är assessorer. Reformen bör enligt min mening inte påverka deras ställning. En motsvarande övergångsbestämmelse bör därför tillföras lagen om allmänna förvaltningsdomstolar av innebörd att dessa assessorer får tjänstgöra som ledamot i kammarrätt i socialförsäkringsmål.

2.4.4 Kanslipersonal och administrativ personal

Min bedömning: Kanslipersonal och administrativ personal bör i all möjlig utsträckning beredas plats inom den nya organisationen eller domstolsväsendet i övrigt.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Försäkringsrätten för Södra Sverige förutsätter att den administrativa personal som inte kan beredas plats i kammarrätt eller länsrätt erbjuds sysselsättning i andra domstolar eller myndigheter på orten.

Skälen för min bedömning: Antalet tillsvidareanställda utan juridisk utbildning i försäkringsrätterna uppgår för närvarande till (39 + 20 + 10) 69 personer. I antalet anställda i försäkringsrätten för Mellansverige ingår personal för lokalvård som är gemensam med andra myndigheter.

Personalen bör i största möjliga utsträckning beredas plats inom den nya organisationen eller på andra domstolar. Prop. 1990/91:80

Regeringen har i november 1990 utfärdat en förordning (DVFS 1990:19, A 70) med bestämmelser om vissa rekryteringsbegränsningar vid domstolar och myndigheter inom domstolsverkets ansvarsområde i de län där försäkringsrätterna ligger. Förordningen syftar till att underlätta för den icke lagfarna personalen vid försäkringsrätterna att få arbete på eller i närheten av hemorten.

2.5 Lokaler

2.5.1 Länsrätterna

Min bedömning: Lokalbehovet ökar vid vissa länsrätter.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Bedömningen har lämnats utan erinran.

Skälen för min bedömning: Flertalet länsrätter har minskat sin personalstyrka under 1980-talet. I görligaste mån har man också gjort sig av med de utrymmen som härmed frigjorts. I de länsrätter där alternativ användning saknats finns dock fortfarande en del reservutrymme. Det är därför möjligt att anordna ytterligare ett par arbetsplatser i flertalet länsrätter utan att lokalerna behöver utökas. Vid andra länsrätter torde personaltillskotten kräva utökade lokaler.

Det är domstolsverkets uppgift att tillsammans med byggnadsstyrelsen anpassa länsrätternas lokaler till det lokalbehov som följer av bl.a. den här aktuella reformen.

2.5.2 Kammarrätterna

Min bedömning: Kammarrättens i Sundsvall filial i Umeå kan överta försäkringsrättens för Norra Sverige lokaler. Utökningen av övriga kammarrätter sker inom eller i anslutning till befintliga lokaler.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Bedömningen har lämnats utan erinran.

Skälen för min bedömning: För kammarrätten i Stockholm bör inriktningen vara att de båda nya avdelningarna skall lokaliseras till

Riddarholmen i nära anslutning till kammarrättens nuvarande lokaler. Förutsättningarna för en sådan lösning är goda.

Vad gäller kammarrätten i Göteborg torde den nya avdelningen kunna inrymmas i nuvarande lokaler efter viss ombyggnad och omdisposition eller i direkt anslutning till de nuvarande lokalerna.

Kammarrättens i Sundsvall filial i Umeå bör självfallet överta försäkringsrättens för Norra Sverige lokaler.

De två nya avdelningarna för kammarrätten i Jönköping får plats i den nybyggnation som pågår.

2.6 Kostnader

2.6.1 Personal

Min bedömning: Reformen är lönemässigt kostnadsneutral under en period av högst tre år. Därefter kan besparingar göras.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har påpekat att stora målbalanser kommer att finnas kvar i försäkringsrätterna efter övergångstidens slut. Domstolsverket har på den grunden ifrågasatt bedömningen att besparingar kan realiseras redan efter tre år.

Skälen för min bedömning: Personalkostnaderna sedan reformen genomförts fullt ut har i promemorian beräknats till 30 milj. kr. om året för länsrätterna, 18 milj. kr. för kammarrätterna och 8 milj. kr. för försäkringsöverdomstolen eller totalt 56 milj. kr. Denna nivå beräknas nås tre år efter reformstarten och skall jämföras med de nuvarande personalkostnaderna. Dessa uppgår för försäkringsrätterna till 51 milj. kr. och för försäkringsöverdomstolen till 14 milj. kr. eller sammanlagt drygt 65 milj. kr. Den nya organisationen medför alltså en årlig besparing på (65 - 56 =) 9 milj. kr.

Den angivna besparingen kan emellertid realiseras först efter några år. Som framgår av vad jag sagt tidigare beträffande dimensioneringen är det befogat att redan under budgetåret 1991/92 utvidga kammarrätsorganisationen med sammanlagt sju avdelningar, varav 1,5 avdelning motiveras av målen om psykiatrisk tvångsvård. Jag har redan tidigare antytt att detta är väl tilltaget i förhållande till den utveckling som förväntas på sikt. Balansläget är emellertid och kommer en tid framöver att förbli besvärligt. På längre sikt bör medelsbehovet för kammarrätterna minska, antingen genom att antalet avdelningar dras ner eller genom att bemanningen tunnas ut på avdelningarna.

I försäkringsöverdomstolen bör resurserna vara oförändrade under en övergångsperiod och inte minskas förrän måltillströmningen har avtagit som följd av reformen.

Genom den övergångslösning jag förordat kommer tillflödet av mål till försäkringsrätterna att strypas omedelbart då reformen träder i kraft. Härigenom ökar förutsättningarna för att balanserna i försäkringsrätterna skall ha gått ner väsentligt. Jag delar därför bedömningen i promemorian att reformen då det gäller personalkostnaderna är kostnadsneutral under en period på högst tre år, varefter den besparing som ligger i den slutliga organisationen successivt kan realiseras.

2.6.2 Nämndemän

Min bedömning: Reformen minskar kostnaderna för nämndemannamedverkan.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Bedömningen har lämnats utan erinran.

Skälen för min bedömning: Kostnaderna för arvoden, resor m.m. till nämndemän var i försäkringsrätterna 1,6 milj. kr. för budgetåret 1989/90 och bör bli ungefär desamma budgetåret 1990/91.

Kostnaden för nämndemannamedverkan i socialförsäkringsmål i länsrätt och kammarrätt har i promemorian beräknats till ca 1,3 milj. kr. om året. Att kostnaden blir lägre trots att fler nämndemän deltar i länsrätt förklaras bl.a. av att kostnaderna för resor och övernattningar minskar när målen handläggs i länsrätt som första domstolsinstans.

2.6.3 Lokaler

Min bedömning: Reformen minskar lokalkostnaderna.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: Bedömningen har lämnats utan erinran.

Skälen för min bedömning: Domstolsverket har beräknat de årliga lokalkostnader som belöper på den slutliga organisationen för socialförsäkringsmål till 3 milj. kr. för länsrätterna och 2,4 milj. kr. för kammarrätterna. När försäkringsrätterna avvecklas bortfaller lokalkostnader med 5,3 milj. kr. om året. På sikt kan också lokalkostnaderna för försäkringsöverdomstolen minska med 0,7 milj. kr. Den sammantagna effekten blir en besparing med 0,6 milj. kr. om året.

2.7 Genomförandet

2.7.1 Personalfrågor

Min bedömning: Ett särskilt beredningsorgan bör inrättas för tillsättningen av de ordinarie domartjänsterna. Omplacering av den icke lagfarna personalen handhas av domstolsverket.

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer i sina huvuddrag med min.

Remissinstanserna: Domstolsverket, kammarrätten i Stockholm, kammarrätten i Jönköping, försäkringsrätten för Mellansverige, försäkringsrätten för Södra Sverige och Sveriges domareförbund anser att ett särskilt beredningsorgan bör inrättas för att bereda tillsättningsärendena i fråga om de ordinarie domartjänsterna. JUSEK har förordat att beredningen görs av tjänsteförslagsnämnden för domstolväsendet. LO, TCO och ST-Domstol har föreslagit att en särskild arbetsgrupp bildas för att lösa alla personalfrågor som hänger samman med omorganisationen.

Skälen för min bedömning: Som framhållits både i promemorian och under remissbehandlingen är det angeläget att personalen i försäkringsrätterna så snart som möjligt får besked om vad reformen innebär för deras del. Alla nyinrättade tjänster i länsrätt och kammarrätt bör därför ledigförklaras i ett sammanhang men med för varje tjänst angiven tillträdesdag enligt det system för ett successivt reformgenomförande under budgetåret 1991/92 som jag tidigare skisserat.

Domstolsverket har redan nu gått ut med en personlig förfrågan till alla anställda i försäkringsrätterna om deras önskemål beträffande framtida tjänstgöring. Så snart svaren bearbetats och man har skaffat sig en uppfattning om den slutliga dimensioneringen bör tjänsterna ledigförklaras. Av tidsskäl måste ledigförklarandet ske med förbehåll för att riksdagen godtar reformen och tjänsterna inrättas.

För de ordinarie domartjänsterna framstår det i och för sig som naturligt att tjänsteförslagsnämnden för domstolväsendet på vanligt sätt fungerar som regeringens beredningsorgan. För nämnden blir detta emellertid mycket resurskrävande. Det rör sig - psykiatrimålen inräknade - om ett sjuttioal tjänster där förslag skall avges i ett sammanhang. Jag anser därför att det finns skäl att efter mönster av vad som förekom vid 1979 års länsrättsreform inrätta ett särskilt tillsatt beredningsorgan med

Eftersom det ligger inom domstolsverkets normala verksamhetsområde att handha personalfrågor för de anställda som inte är jurister finns det inte skäl för regeringen att för den kategorin inrätta något särskilt berednings- och tillsättningsorgan. Det får ankomma på domstolsverket att finna lämpliga former för detta arbete, som bör underlättas av den tidigare nämnda förordningen om rekryteringsbegränsningar inom domstolsväsendet (DVFS 1990:19, A 70).

2.7.2 Övriga genomförandefrågor

<p>Min bedömning: Domstolsverkets uppdrag får en ny inriktning.</p>
--

Bedömningen i promemorian: Överensstämmer i huvudsak med min.

Remissinstanserna: Bedömningen har lämnats utan erinran. Flera remissinstanser har dock understrukit vikten av att utbildning kommer till stånd genom domstolsverkets försorg.

Skälen för min bedömning: Reformen ställer krav på utbildning och ömsesidig introduktion inom nya målområden. Balanser skall avarbetas samtidigt som en ny instansordning införs. Olika personalkategorier skall byta arbetsuppgifter vid olika tidpunkter. Det är med hänsyn till de påfrestningar som omorganisationen medför av stor vikt att genomförandet planeras noggrant av domstolsverket och de berörda domstolarna.

Domstolsverket har regeringens uppdrag att närmare utreda de organisatoriska frågor som den i 1990 års principbeslut föreslagna integreringen av försäkringsrätterna med kammarrätterna skulle föranleda. Den reform jag nu föreslår medför att domstolsverkets uppdrag får en annan inriktning.

Domstolsverket bör således efter samråd med domstolarna överväga den närmare uppbyggnaden av länsrätter och kammarrätter samt deras lokalbehov. Verket bör också överväga hur domstolarna skall förses med erforderlig litteratur, handböcker, rättspraxis och blanketter. En utomordentligt viktig fråga är hur erforderlig kompetens för samtliga målgrupper skall byggas upp. En utbildningsplan bör upprättas för all personal i domstolarna. Verket bör också föreslå erforderliga förordningsändringar. Redovisningen av det sålunda reviderade utredningsuppdraget bör ske snarast.

Som jag tidigare betonat är det av stor vikt att den nya instansordningen genomförs snarast möjligt. De föreslagna lagändringarna bör därför träda i kraft vid den i principbeslutet angivna tidpunkten, nämligen den 1 juli 1991. Den omorganisation som förestår är emellertid omfattande och kräver betydande insatser när det gäller tjänstetillsättning, lokalförsörjning och utbildning. Med hänsyn härtill föreslår jag att regeringen får bestämma tidpunkten för ikraftträdandet.

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
2. lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar,
3. lag om ändring i lagen (1978:40) om införande av lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar, m.m.,
4. lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291),
5. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),
6. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
7. lag om ändring i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.,
8. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
9. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
10. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
11. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
12. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

13. lag om ändring i studiestödslagen (1973:349),
14. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
15. lag om ändring i lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring,
16. lag om ändring i lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag,
17. lag om ändring i lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade,
18. lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård,
19. lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare.

Förslagen under 8, 10, 14, 15 och 19 har upprättats i samråd med chefen för socialdepartementet och förslagen under 9, 11 och 16 - 18 i samråd med statsrådet Lindqvist. Förslaget under 12 har upprättats i samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet. Förslaget under 13 har upprättats i samråd med chefen för utbildningsdepartementet.

5 Specialmotivering

5.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

2 §

Ändringen föranleds av att kammarrätterna blir domstolar närmast under försäkringsöverdomstolen i mål som överklagas med stöd av 20 kap. 11 § lagen om allmän försäkring eller någon bestämmelse som hänvisar till det lagrummet.

14 §

Paragrafen reglerar länsrätternas målområde. Tillägget i punkten 5 innebär att varje länsrätt, i enlighet med vad som följer av 20 kap. 11 § lagen om allmän försäkring eller någon annan bestämmelse som hänvisar till detta lagrum, skall pröva socialförsäkringsmål som överklagas från allmän försäkringskassa. Enligt ett nytt andra stycke skall härutöver länsrätten

i Stockholms län pröva yrkesskademål m.m. som överklagas från riksförsäkringsverket. Prop. 1990/91:80

20 §

Av 17 § följer att länsrätten vid avgörande av socialförsäkringsmål som regel skall bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Enligt den föreslagna lydelsen av 20 kap. 11 § lagen om allmän försäkring skall i sådana mål nämndemän delta även i kammarrätt. De begränsningar som nu gäller för vissa yrkeskategorier att vara nämndemän i försäkringsrätterna föreslås genom en ändring i förevarande paragraf överförda till länsrätter och kammarrätter.

Det får ankomma på domstolarna att uppmärksamma om det finns nämndemän som vid reformens genomförande förlorar sin behörighet.

Övergångsbestämmelsen

Som angivits i den allmänna motiveringen blir försäkringsrättsassessor som inte är lagfaren, trots kravet på att ledamot i kammarrätt skall vara lagfaren, behörig att tjänstgöra som ledamot i kammarrätten vid prövning av mål med tillämpning av 20 kap. 11 § lagen om allmän försäkring. Behörigheten omfattar självfallet också socialförsäkringsmål enligt andra lagar, i vilka det hänvisas till det nämnda lagrummet.

5.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar

Allmänt

Lagen reglerar försäkringsdomstolarnas organisation och verksamhet. Förslaget innebär att bestämmelserna om försäkringsrätt upphävs och att de särregler som behövs för rättskipningen i socialförsäkringsmål i länsrätt och kammarrätt förs in i lagen om allmänna förvaltningsdomstolar. Lagen om försäkringsdomstolar kommer då, efter justeringar av de i dag gällande gemensamma bestämmelserna, att enbart innehålla regler om försäkringsöverdomstolen. Lagen föreslås till följd härav få en ny rubrik.

Övergångsbestämmelserna

Som framgår av den allmänna motiveringen är det tänkt att den nya instansordningen skall gälla endast för nya mål. Mål som före ikraftträdandet anhängiggjorts i försäkringsrätt skall under en övergångstid handläggas av försäkringsrätt enligt nu gällande bestämmelser. Försäkringsrätterna kvarstår övergångsvis som särskilda domstolar men samordnas administrativt med tre av kammarrätterna. Administrativ chef för

verksamheten blir kammarrättspresidenten, som därigenom ytterst ansvarar för all personalförsörjning. Detta framgår av punkt 2 a i de föreslagna övergångsbestämmelserna.

För att underlätta för ledamöter i kammarrätt och länsrätt att tjänstgöra i försäkringsrätt öppnas en möjlighet för dem att tjänstgöra där utan särskilt förordnande som försäkringsrättsdomare (punkt 2 b). Denna övergångsbestämmelse påverkar självfallet inte den behörighet för icke lagfarna försäkringsrättsassessorer att tjänstgöra i försäkringsrätt som följer av äldre övergångsbestämmelser.

Som framgått av den allmänna motiveringen bör man utgå från att verksamheten vid försäkringsrätterna fortgår till den 1 juli 1992, varefter återstående balanser överlämnas till kammarrätterna och försäkringsrätterna upphör. Ett bemyndigande för regeringen att bestämma den närmare tidpunkten har tagits in i punkt 3.

Av punkt 4 framgår att de som vid lagstiftningens ikraftträdande är nämndemän i försäkringsrätt bibehåller sina uppdrag i försäkringsrätterna under återstoden av mandatperioden och att uppdragen samtidigt efter särskilt beslut blir gällande i antingen länsrätt eller kammarrätt (se vidare avsnitt 2.2.2).

5.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:40) om införande av lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar, m.m.

Lagen tillkom när försäkringsrätterna inrättades. I 13-15 §§ regleras i dag handläggnings- och besvärordningen för huvudsakligen yrkesskademål. Förslaget innebär endast en anpassning av bestämmelserna till den nya instansordningen.

5.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Allmänt

I 20 kap. 11 § föreslås ändringar med anledning av den nya besvärordningen för ärenden om försäkring enligt lagen. Genom de hänvisningar som finns i övrig socialförsäkringslagstiftning till denna bestämmelse kommer den att få tillämpning på alla slags socialförsäkringsmål.

Ändringarna i paragrafens andra stycke innebär bl.a. att nämndemän skall ingå i kammarrätt vid överprövning av socialförsäkringsmål, om nämndemän deltagit i länsrätten.

Övriga förslag innebär enbart redaktionella ändringar i bestämmelserna med anledning av den nya instansordningen samt vissa språkliga justeringar.

Det bör anmärkas att 20 kap. 9 § föreslås ändrad per den 1 januari 1992 i prop. 1990/91:68 om ändring i brottsbalken m.m. (böter). Prop. 1990/91:80

Övergångsbestämmelserna

Förslaget i punkt 2 innebär att mål från allmän försäkringskassa eller riksförsäkringsverket som anhängiggjorts i försäkringsrätt före ikraftträdandet skall handläggas enligt den nuvarande ordningen. Genom de generella hänvisningar till 20 kap. lagen om allmän försäkring som finns i övrig socialförsäkringslagstiftning blir denna övergångsbestämmelse tillämplig även för mål enligt dessa lagar.

Bestämmelsen innebär att försäkringskassan och riksförsäkringsverket - beroende på tidpunkten - skall skicka inkomna överklaganden till antingen försäkringsrätt eller länsrätt. Om ett mål efter ikraftträdandet skulle komma in till försäkringsrätt från en försäkringskassa eller riksförsäkringsverket, ankommer det på försäkringsrätten att överlämna målet till behörig länsrätt.

I övergångsbestämmelserna till lagen om försäkringsdomstolar har regeringen bemyndigats att bestämma att mål som efter ikraftträdandet handläggs i försäkringsrätt skall överlämnas till kammarrätt för prövning. Punkten 3 i förevarande övergångsbestämmelser innebär att vid kammarrättens avgörande av överlämnade mål nämndemän skall delta och att i sådana mål de nya reglerna om överklagande, riksförsäkringsverkets ställning m.m. är tillämpliga. Denna övergångsbestämmelse gäller även för mål enligt annan socialförsäkringslagstiftning genom hänvisningar från denna lagstiftning till förevarande lag.

5.5 Övriga förslag till lagändringar

Ändringarna innebär en redaktionell anpassning av bestämmelserna till den nya instansordningen.

Förslagen innefattar vidare vissa språkliga ändringar.

6 Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
2. lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar,

3. lag om ändring i lagen (1978:40) om införande av lagen (1978:28) Prop. 1990/91:80 om försäkringsdomstolar, m.m.,
4. lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291),
5. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),
6. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
7. lag om ändring i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.,
8. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
9. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
10. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
11. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
12. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,
13. lag om ändring i studiestödslagen (1973:349),
14. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
15. lag om ändring i lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring,
16. lag om ändring i lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag,
17. lag om ändring i lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade,
18. lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård,
19. lag om ändring i lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare.

7 Beslut

Prop. 1990/91:80

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Förteckning över remissinstanser

Prop. 1990/91:80

Bilaga 1

I det av justitiedepartementet anordnade sammanträdet den 30 november 1990 deltog regeringsrätten, justitiekanslern, domstolsverket, riks försäkringsverket, försäkringsöverdomstolen, kammarrätten i Stockholm, kammarrätten i Göteborg, kammarrätten i Sundsvall, kammarrätten i Jönköping, försäkringsrätten för Mellansverige, försäkringsrätten för Södra Sverige, försäkringsrätten för Norra Sverige, länsrätten i Stockholms län, länsrätten i Göteborgs och Bohus län, länsrätten i Jönköpings län, Förbundet för jurister, samhällsvetare och ekonomer (JUSEK), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), ST-Domstol, Sveriges domareförbund och Nämndemännens Riksförbund.

Dessutom har skriftliga yttranden lämnats av riksdagens ombudsmän (JO), justitiekanslern, domstolsverket, riks försäkringsverket, riksrevisionsverket, försäkringsöverdomstolen, kammarrätten i Jönköping, försäkringsrätten för Mellansverige, försäkringsrätten för Södra Sverige, försäkringsrätten för Norra Sverige, länsrätten i Stockholms län, länsrätten i Malmöhus län, länsrätten i Västerbottens län, länsrätten i Jönköpings län, JUSEK, LO, TCO, Statsanställdas förbund, Försäkringskasseförbundet och Sveriges domareförbund samt av JUSEK:s lokalförening vid försäkringsrätten för Södra Sverige, Föreningen för yngre jurister vid kammarrätten i Jönköping och Föreningen Yngre Jurister vid Försäkringsrätten för Södra Sverige.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1990-12-14

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt O. Hamdahl, regeringsrådet Bertil Werner, justitierådet Ulf Gad.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 13 december 1990 har regeringen på hemställan av statsrådet Freivalds beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar, m.m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Ulla Pålsson.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 januari 1991	35
1 Inledning	35
2 Allmän motivering	38
2.1 Principer för instansordningen	38
2.1.1 Allmänna utgångspunkter	38
2.1.2 Närmare om den organisatoriska och lagtekniska lösningen	43
2.1.3 Övergångslösningen	46
2.2 Processuella frågor	48
2.2.1 Domförhet	48
2.2.2 Nämndemän	49
2.2.3 Omprövning	50
2.2.4 Riksförsäkringsverkets roll	51
2.3 Dimensionering	52
2.3.1 Avverkningstakt	52
2.3.2 Överklagandefrekvens	54
2.3.3 Länsrätterna	54
2.3.4 Kammarrätterna	56
2.4 Personal	58
2.4.1 Ordinarie domare	58
2.4.2 Övriga jurister	59
2.4.3 Icke lagfarna yrkesdomare	61
2.4.4 Kanslipersonal och administrativ personal	61
2.5 Lokaler	62
2.5.1 Länsrätterna	62
2.5.2 Kammarrätterna	62
2.6 Kostnader	63
2.6.1 Personal	63
2.6.2 Nämndemän	64
2.6.3 Lokaler	64
2.7 Genomförandet	65
2.7.1 Personalfrågor	65
2.7.2 Övriga genomförandefrågor	66

3 Ikraftträdande	67
4 Upprättade lagförslag	67
5 Specialmotivering	68
5.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar	68
5.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar	69
5.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:48) om införande av lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar, m.m.	70
5.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	70
5.5 Övriga förslag till lagändringar	71
6 Hemställan	71
7 Beslut	73
Bilaga 1 Förteckning över remissinstanser	74
Bilaga 2 Utdrag ur lagrådets protokoll 1990-12-14	75

